

HELSINKI

SUB 26

ESIKAUPUNGEISSA TAPAHTUU!
Opas sille, joka retkeilee kaupungissa

ESIKAUPUNGEISSA TAPAHTUU!

Opas sille,
joka retkeilee
kaupungissa

SUB 26

© Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2009

Toimittanut: Marja Piimies

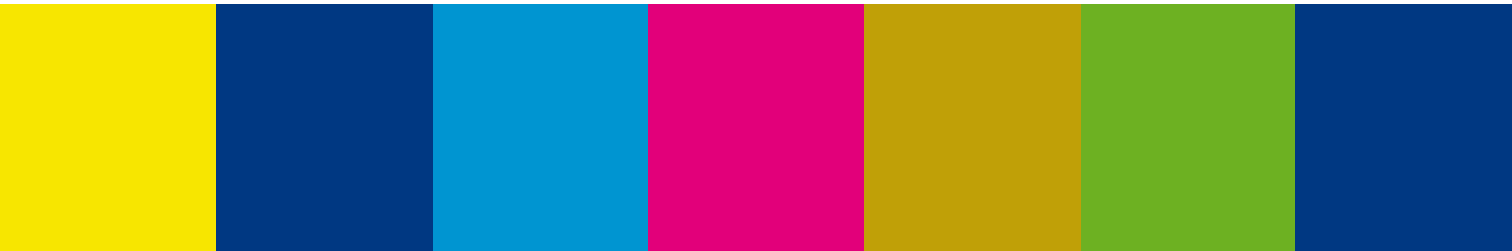
Graafinen suunnittelu ja taitto: Heikki Jantunen, Yliopistopaino

Paino: Edita Prima Oy, 2009

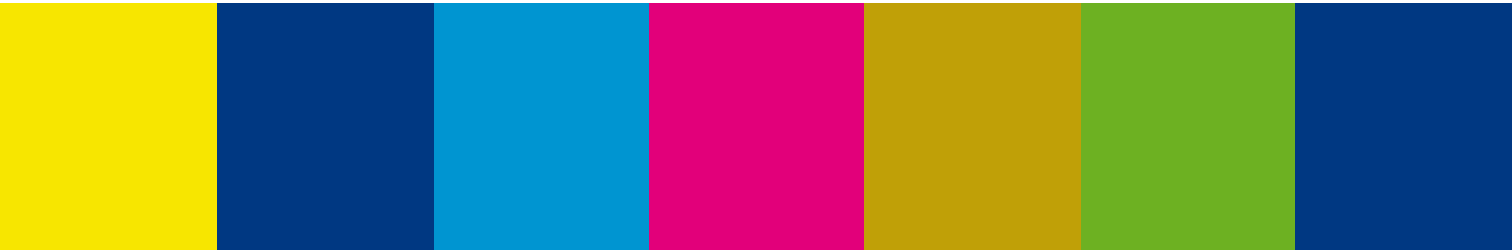
ISBN 978-952-223-506-0 (nid.)

ISBN 978-952-223-507-7 (PDF)

www.hel.fi/lahioprojekti

Lukijalle	4
Vuosaari	11
Puotila	15
Itäkeskus	19
Viikki	29
Myllypuro	37
Mellunkylä	45
Östersundom	53
Jakomäki	59
Roihuvuori	67
Herttoniemi	73
Laajasalo	79
Kulosaari	85
Oulunkylä	91
Pihlajamäki	97
Malmi	103
Tapanila	109
Tapulikaupunki	115
Siltamäki	121
Maunula	127
Pirkkola	127
Haagat	135
Kannelmäki	141
Malminkartano	145
Helsingin itäiset kartanopuistot -retki	170
Pihlajamäen arkkitehtuuripolku	196
Lähteitä	198

LUKIJALLE

Lähes kaikki tuntevat Helsingin keskustan, mutta harva tuntee yhtä hyvin esikaupungit. Moniko helsinkiläinen voi sanoa tuntevansa kotikaupunkinsa hyvin oman elinpiirinsä lisäksi? Osalla voi olla ennakkoluuloja. Mediassa saatetaan antaa yksipuolinen käsitys esikaupunkielämästä; moni ei tunnista asuinalueitaan lehtijutusta.

Toistamiseen Helsinkiin tuleva matkailija on saattanut jo katsoa kantakaupungin nähtävyydet ja haluaa laajentaa tutustumiskierrostaan – kyseessä voi olla myös arkkitehtimatkaaja tai kaupunkisuunnittelija, jota kiinnostaa rakennetun kaupungin laajeneminen ja kehitys.

Mistä löytyy hienoa asuntoarkkitehtuuria, upeita joenvarsimiljöitä, eniten merenrantaa, parhaat liikuntamahdollisuudet? Kuinka moni tietää, missä Helsingissä on kansainvälisesti todella merkittäviä yrityksiä. Lähiöillä tarkoitetaan usein tietynlaisia ja tietyn aikakauden metsäkaupunkeja korkeine kerrostaloineen – pelkkää asumista. Tiedetäänkö, että niissä on omat, kattavat palvelut, hyvät kulkuyhteydet ja isojakin pientaloalueita. Entä se, että esikaupungeista löytyy lähes 30 kartanoa ja kartanopuistoa ja vihersormet kaikkiin ilmansuuntiin.

Esikaupungit houkuttelevat: kaksi kolmesta helsinkiläisestä asuu esikaupungeissa, kaksi viidestä työpaikasta Helsingin alueella sijaitsee esikaupungeissa. Tämä vyöhyke on siten merkittävä osa Helsinkiä.

Ajatus laajasta esikaupunkeja esittelevästä näyttelystä kaupunkisuunnitteluviraston näyttelytila Laiturissa syystalvella 2009 virisi tarpeesta tuoda esiin kantakaupungin ulkopuolella olevaa Helsinkiä, esikaupunkien laajoa kirjoa, hyvänä paikkana asua, elää ja yrittää, harrastaa ja virkistäytyä. Tämä julkaisu on laadittu tähän Esikaupungeissa Tapahtuu! -näyttelyyn.

Julkaisu on samalla itsenäinen opas sille, joka haluaa retkeillä kaupungissa. Se ei ole alueeltaan kattava, mutta kertoo 26 keskenään erilaisesta kaupunginosasta.

Mukavaa retkeä Helsingin viihtyisissä ja moni-ilmeisissä esikaupungeissa, kaupunginosissa, joissa tapahtuu!

Tuomas Rajajärvi
virastopäällikkö
kaupunkisuunnitteluvirasto

Harri Kauppinen
kiinteistöjen kehittämisspäällikkö
kiinteistövirasto
Helsingin lähiöprojektin
puheenjohtaja

Kuva: Kaupunkisuunnitteluvirasto,
Sirikka Hinkkanen

ÖSTERSUNDOM

JAKO-
MAKI

MELLUNKYLÄ

MYLLYPURO

VIIKKI

PUOTILA

VUOSAARI

ITÄKESKUS

HERTTONIEMI

ROIHU-
VUORI

KULOSAARI

LAAJASALO

VUOSARI
NORDSJÄ

173

Sinulle, joka olet jo nähnyt Helsingin kantakaupungin, on mahdollisuus tutustua sen ulkopuolisiin kaupunginosiin Helsingin erinomaisen julkisen liikenteen avulla. Metroon ja lähijunaan voit ruuhka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuisin ottaa mukaan myös polkupyörän.

Aloittakaamme retki astumalla rautatieaseman metroasemalta itään ja Vuosaareen menevään metrojunaan, Kampissa kaukoliikenteen bussiterminalista on mahdollisuus siirtyä samaan metroon pysäkkiä aiemmin. Ajetaan päätepuskille.

Voit jatkaa itäpäässä myös polkupyörällä ja ajaa oppaan lopussa esiteltävän kauniin kartanoreitin.

VUOSAARI – SATAMAKAUPUNKI *Ilkka Laine*

Rautatietori

Vuosaari

14.8 km | 52 min

13.8 km | 20 min

Kaupungin urbaanein uimaranta on Aurinkolahdessa. Kuva Simo Karisalo.

Vuosaari liitettiin Helsinkiin silloisesta Helsingin maalaiskunnasta eli nykyisestä Vantaasta vuonna 1966. Vuosaarissa on merkkejä asutuksesta jo pronssikaudelta. 1900-luvun alussa Etelä-Vuosaaresta tuli helsingin herrasväen huvila-alueita, jonka liikenne hoidettiin höyry laivala. Vuosaari säilyi pääosin maatalousalueena 1930-luvun lopulle, jolloin Oy Saseka Ab osti tiilitehdasta varten Vuosaaren kartanoiden maa-alueet. Asuntosäästäjät ry rakennutti 1960-luvun puolivälissä osittain hartiapankkirakentamisena Keski-Vuosaaren metsäkaupungin, jota on kutsuttu myös ”köyhän miehen Tapiolaksi”.

Vuosaaren nykyinen rakennusbuumi käynnistyi 1980-luvun lopussa. Meri-Rastila valmistui ensimmäisenä Vuosaaren uusista asuinalueista ja sitä rakennettiin pääasiassa vuosina 1989–1994. Meri-Rastila on 5 000 asukkaan kerrostaloalue, jota ympäröivät laajat virkistysalueet ja jonka keskus on aivan metroaseman vieressä. Metroradan pohjoispuolelle valmistui vuonna 2000 Rastilankallion 2 000 asukkaan suurkortteli. Meri-Rastila kasvaa edelleen Ramsinrannassa, jonne rakennetaan merellistä pientaloaluetta.

Seuraava suuri aluekokonaisuus on 1990-luvun aikana rakennettu 7 000 asukkaan Kallahti. Kaupunkimaisesti rakennetut kerrostalokorttelit ulottuvat meren rantaan. Pysäköinti on keskitetty pysäköintilaitoksiin ja asukastalot tarjoavat monipuolista kerhotoimintaa.

Aurinkolahdessa on jäljellä myös huviloita. Villa Solvikissa toimii ravintola. Kuva Simo Karisalo.

Vesille voi lähteä oman ikkunan alta. Kuva Simo Karisalo.

Keski-Vuosaaren iloa ja elämää. Kuva Simo Karisalo.

Keski-Vuosaaren tunnetuimpia asuintaloja ovat varmaankin Ulappasaarentiellä arkkitehti Touko Nerosen suunnittelemat terassitalot. Kuva Simo Karisalo.

Vuosaaren keskustassa Cirruksen asuntornista on huikeat näköalat. Kuva Simo Karisalo.

Aurinkolahden rakentaminen alkoi vuonna 2000 ja jatkuu edelleen Uutelankanavan rannalla. Aurinkolahti on nostanut Vuosaaren yleiseen tietoisuuteen korkealaatuisena merihenkisenä asuntoalueena. Aurinkolahden rantarakentaminen, uimaranta ja Uutelankanava ovat keränneet ansaittua tunnustusta. Aurinkolahden seuraavaksi nähtävyydeksi suunnitellaan Pauligin kahvipaahtimon entiselle paikalle uutta asuinalueita, Kahvikorttelia, jossa panostetaan mielenkiintoisten asuntoratkaisujen ohella aukoiden rakentamiseen ja taiteeseen. Taide on jo ennestään alueen vahvuksia, sillä Aurinkolahteen rakennettiin taiteilijatalo Helsingin kaupungin 450-vuotisjuhlavuoden kunniaksi.

Vuosaaren metroaseman ympärille on rakentumassa Vuosaaren uusi keskusta, joka palveluineen ja työpaikkoineen yhdistää vanhat ja uudet asuinalueet. Nykyisin vielä keskeneräinen keskusta tarjoaa

Vuosaaren satama avattiin syksyllä 2008. Kuva Helsingin Satama, Skyline Foto oy.

↗ Vuosaarenhuippu on 60 metrin korkeuteen merenpinnasta kohoava, upea ulkoilualue näkymineen satamaan ja yli koko merellisen itäisen Helsingin – Noin 60 hehtaarin alueelle on rakentumassa luontoalue, jossa kotimaiset luonnonkasvit kasvavat niitty- ja kallio-olosuhteissa luonnonmukaisesti. Kuva Keiko Yoshizaki-Tyrkkö.

tulevaisuudessa merkittäviä mahdollisuuksia liike- ja toimistotilojen sekä liikunta-, kulttuuri- ja oppilaitosten rakentamiseen.

1970-luvun alussa rakennetun telakan alueelle valmistui vuonna 2008 Vuosaaren satamakeskus. Sataman yritysalueelle on hakeutunut merkittäviä merellisen alan yrityksiä ja Pauligin uusi kahvipaahtimo on rakenteilla. Satama ja sen yhteyteen suunniteltu yritysalue muodostavat tulevaisuudessa merkittävän työpaikkakeskittymän. Sataman naapurissa on maakaasuvoimala, jonka osuus Helsingin koko energiatuotannosta on yli 50 prosenttia.

Mustavuoren lehtoalue, Kallahden niemi ja Utela ovat Helsingin tärkeitä ulkoilualueita. Entinen täyttömäki ja kaatopaikka-alue on muuttumassa Vuosaarenhuipun virkistysalueeksi. Monipuolisia liikuntamahdollisuuksia tarjoavat myös golfkenttä ja suunnitteilla oleva Vuosaaren liikuntapuisto. Vuosaaren rannat on varattu pääosin yleiseen virkistyskäyttöön. Vuosaarissa on viisi pienvenesatamaa ja uusia rakennetaan, uimarantojakin on viisi.

PUOTILA – METROKESKUS JA *Barbara Tallqvist* KARTANOROMANTIikkaa

Vuosaari

Puotila

3,4 km | 12 min

3 km | 3 min

Vanha harmaakivinen viljamakasiini toimii nyt kappelina, joka on yksi Helsingin suosituimmista vihkikirkoista. Kuva Marja Piimies.

Puotilan kerrostaloalue on yhtenäinen, rauhallinen ja viihtyisä. Se ulottuu Itäväylältä Vartiokylänlahden rantaan. Puotila rakennettiin suurimaksi osaksi 1960-luvulla, nimittäin kolmi- ja nelikerroksiset korttelit metroaseman eteläpuolella. Metroaseman ympäristö on 1990-luvun viimeisiltä vuosilta.

Metroasema on vuodelta 1998. Se on siitä erikoinen, että vaikka se on rakennettu Itäväylän alle, laiturilta on ikkunat ulos. Metroaseman vierestä kulkee Itäväylän alitse kevyen liikenteen tunneli, johon nämä ikkunat avautuvat.

Rusthollarintien varrella on alkuperäinen ostoskeskus, pienen sisäpihan ympäri ryhmittyneet ruokakaupat ja muut lähipalvelut. Siellä on ollut myös pitkään Nukketeatteri Sampo.

Puotilassa on pienellä alueella päiväkotia, ala-aste, yläaste, urheilukenttä, viikimiskappeli, työväentalo, pienoiskolfraata ja vanhusten palvelutalokeskittymä. Siellä voi asua vaikka koko ikänsä. Monet, jotka ovat lapsena asuneet Puotilassa, hakeutuvat sinne takaisin kun perustavat oman perheen.

Puotilantien uudehkoa pientalorakentamista. Kuva Simo Karisalo.

Alueen etelälaidassa on laaja puistoalue Vartiokylänlahden rannassa. Puistossa on ollut jo vuosikymmeniä vihkikappelinä suosittu Puotilan kappeli, joka on vanha viljamakasiini 1860-luvulta. Makasiini muutettiin kirkoksi 1950-luvulla. Kappelin lähellä voi häät viettää Puotilan kartanossa, jossa nykyään toimii ravintola. Rantapuistossa voivat puotilalaiset harrastaa puutarhaviljelyä, siinä on laaja viljelyalusta-alue. Puotilassa toimii asukkaita yhdistävä vireä Puotila-seura, joka järjestää joka vuosi erilaisia tapahtumia.

Rantakartanonkatu puukujaa. Kuva Marja Piimies.

Rusthollarintien punatiilokortteleita. Kuva Marja Piimies.

Puotilan kartanopuisto on monien helsinkiläiskartanoiden tapaan meren rannalla. Kartanossa on toiminut ravintola yli kolme vuosikymmentä ja kuvan piharakennuksessa Suomen vanhin disko jo 1960-luvun lopulta. Kuva Simo Karisalo.

ITÄKESKUS – KOKO ITÄHELSINGIN KESKIPISTE *Barbara Tallqvist*

Puotila

Itäkeskus

1,6 km | 5 min

1,2 km | 3 min

Stoa – antiikin ateenaisten kansalaiskeskuksen mukaan – on Itä-Helsingin kulttuurikeskus. Kaupunginorkesterin Filharmoninen Viihdejousikko Stoassa esiintymässä 2008. Kuva Simo Karisalo.

Itäkeskus on 150.000 asukkaan aluekeskus. Se on rakentunut Itä-väylän molemmin puolin ja vuonna 2009 laajentunut myös Kehä I:n itäpuolelle. Kauppakeskus on edelleenkin pohjoismaiden suurin.

Itäkeskuksen alue on kasvanut pala kerrallaan nykyiseen laajuuteensa. Aluksi oli maatalousmaisemaa ja rannassa muutama huvila (1900-luvun alussa). Sitten tulivat Marjaniemen ja Vartiokylän pientaloalueet (1920–1950), Itäkeskuksen varsinainen alue oli edelleen peltoja.

Vuonna 1946 alue liitettiin Helsinkiin. 1950-luvulla palstoitettiin Marjaniemeen ja Vartiokylään ns. rintamamiespalstoja ja rakennettiin jälleenrakennuskauden omakotitaloja. 1960-luvulla rakennettiin Puotilan, Puotinharjun ja Vartioharjun kerrostaloalueet ja siinä yhteydessä myös Puotinharjun Puhos eli funkkistyylinen puhdaslinjainen ostoskeskus.

Itäväylä eli Uuden Porvoontien parannus Herttoniemestä Itäkeskukseen valmistui vuonna 1969 (osuus Sörnäisistä Herttoniemeeseen valmistui 1960). Meripellontie Kehä I:ltä Vuosaaren suuntaan levennettiin nykyiseen muotoonsa 1990-luvun alkupuoliskolla.

1970-luvulla rakennettiin nykyinen Citymarketin myymälähalli poikkeusluvalla pellolle, ja sen jälkeen alkoi varsinainen Itäkeskus kehittyä. Kauppakartanonkadun eteläpuolen korttelit alkoivat rakentua 1970-loppupuolella.

Alue kaavoitettiin 1980-luvulla liikekeskukseksi, Kauppakeskuksen ensimmäinen osa rakennettiin 1980-luvulla, metro alkoi toimia 1982 ja Itäväylän eteläpuolelle tuli uusia kerrostalokortteleita. Turunlinnantien pohjoispuolelle rakennettiin monitoimikeskus Stoa ja Matteuksen kirkko, ja Kauppakartanonkadun varteen Itäkeskuksen maamerkki, toimistotorni.

1990-luvulla rakennettiin Kauppakeskuksen toinen osa ja Itäkes-

Ystävydenpuiston hahmot katsovat kohti Itäkeskuksen Maamerkkiä, 14-kerroksista toimistotornia. Kuva Simo Karisalo.

Marjaniemen siirtolapuutarhan naapurina on Iiris, näkövammaisten palvelukeskus. Kuva Simo Karisalo.

kuksen Tulisuntien asutokorttelit kerrostaloalueen länsipuolelle, samoin kuin Itäkeskuksen uimahalli, joka sijaitsee kallioluolassa. Vuonna 2000 oli näkövammaisten palvelukeskus, Iiris vuorossa. Itäkeskuksen varsinainen uusi aluekeskus pysytteli edelleen Kehätien länsipuolella. Vuosaaren metrorata ja Puotilan metroasema otettiin käyttöön 1998. 2000-luvun alussa Kauppakeskus sai soikion päätteensä itään, ja

Maksaruohonpolun kerrostaloja. Kuva Marja Piimies.

Maksaruohonpolulla lähellä Ystävyydenpuistoa on kolmikerroksia uudehkoja rivitaloja. Kuva Marja Piimies.

Itäkeskus on Suomen suurin kaupallinen keskus ja 150 000 asukkaan keskus ylipäänsä. Kuva on Turunlinnantieltä. Kuva Simo Karisalo.

samalla rakennettiin Puotilan metroaseman ympärille uusia kerrostaloja. 2009 valmistui uusi Prisma, jolloin myös varsinainen liikekeskus laajeni Kehätien itäpuolelle.

Rinnan liike- ja asuntorakentamisen kanssa liikenne on kasvanut voimakkaasti, etenkin läpikulkuliikenne Vuosaareen, mutta myös liikenne Itäkeskukseen. Kaistoja on useaan otteeseen jouduttu lisäämään Itäväylälle ja Kehätielle. Vuonna 1998 Kehä I liittymästä pohjoiseen ja Itäväylä liittymästä itään sekä varsinainen liittymäalue muutettiin yleisiksi valtion teiksi.

Itäkeskus on tänään vilkas, moni-ilmeinen, monikulttuurinen keskus, todellinen sulatusuuni, ja se palvelee aluetta, joka väestömäärältään ja -rakenteeltaan vastaa keski suurta suomalaista kaupunkia.

Keskuksessa on kaikki tarvittavat palvelut: kaupalliset, kunnalliset ja muut julkiset palvelut, kirkolliset palvelut, urheilupalvelut, löytyy jopa ruotsinkielinen koulukeskus ja päiväkotit. Uusin palvelu on näkövammaisten palvelukeskus Iiris. Tulossa on venäläisen väestönsosan ortodoksinen kirkko.

Itäkeskuksen lähialueen asujaimisto edustaa myös kaikkia asukasryhmiä. On Marjaniemen meren-

läheinen huvila-alue, on Itäkeskuksen, Puotinharjun ja Puotilan omistuskerrostaloja ja rivitaloja, on vuokrataloja, sekä yksityisen että kaupungin, on opiskelija-asuntoloita. Nyt on tulossa mitava vanhusten palvelukeskus asuntoineen.

Itäkeskus on sen verran vilkas paikka, etteivät siellä erotu Itäkeskuksen alueen omat asukkaat. Alueella vallitsee kaupunkikeskustan tunnelma.

Yksi kaupunkimme kauneimmista ympäristöistä – siirtolapuutarhoista – on Itäkeskuksessa: Marjaniemen siirtolapuutarha. Kuva Simo Karisalo.

Kuva Simo Karisalo

Itäkeskuksessa voit valita Mellunmäkeen johtavaan metron tai joukkoliikenteen tehokkaan poikittaislinjan – Bussi-Jokerin – Viikkiin. Tämä linja nro 550 muuttuu ensi vuosikymmenellä pikaraitiovaunuksi.

Metrolla jatkettaessa ensimmäinen pysäkki on Myllypuro, sitten Kontula ja päätepysäkki on Mellunmäki.

Mutta jos retkeilet vain Viikkiin, pääset sinne bussilla myös suoraan Rautatientorilta.

VIIKKI – EKOLOGISTA KAUPUNKI- RAKENTAMISTA KESKELLÄ HELSINKIÄ *Markku Siiskonen*

Rautatientori

Viikki

8,4 km | 30 min

8,4 km | 22 min

Itäkeskus

Viikki

5,1 km | 18 min

1,2 km | 3 min

Viikin opetus- ja tutkimustilan lähetyillä voi bongata lemmiä keskellä kaupunkia tai asua puukerrostalossa lammen rannalla. Kuva Markku Siiskonen.

Viikki sijaitsee Vanhankaupunginlahden pohjoispuolella noin 8 kilometrin etäisyydellä keskustasta. Alue ulottuu Vantaanjoen suusta Kehä I:lle saakka. Alueen pohjoisosaan, Lahdenväylän ja Kehä I:n tuntumaan, rakentuvat Latokartanon, Viikinmäen ja Viikinrannan asuntoalueet sekä Viikin Tiedepuisto. Alueen eteläosa muodostaa Helsingin viheralueverkostolle tärkeän kokonaisuuden, johon kuuluvat Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualueen lisäksi Arabianrannasta ja Kivinkokasta Kivikon ulkoilupuistoon sekä edelleen Vantaalle ja Sipoon korpeen ulottuvat ulkoilu- ja viheralueet. Yli 300 hehtaarin Viikin-Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualue kuuluu Suomen Natura 2000-verkoston.

Viikki valmistuu ensi vuosikymmenen puoleenväliin mennessä ja silloin alueella on 16 000 asukkaan lisäksi 8 000 työpaikkaa ja 6 000 opiskelupaikkaa.

Viikin alueen toiminnallinen keskus on Tiedepuisto, joka on Helsingin yliopiston kampusalueen ympärille rakentunut biologiaan, biotekniikkaan, ympäristötieteisiin ja elintarviketieteisiin erikoistunut tutkimuksen, opetuksen ja yritystoiminnan keskittymä. Helsingin yliopiston maatalous-

metsätieteellisen, biotieteellisen, farmasian ja eläinlääketieteellisen tiedekunnan sekä eläinsairaalan lisäksi Tiedepuistossa toimii Biotekniikan instituutti, Neurotieteen tutkimuskeskus ja Viikin tiedekirjasto. Aloittavaa yritystoimintaa varten on tiedepuistoon rakennettu kaksi yrityshautomorakennusta. Tiedepuistoon on sijoittunut myös Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA ja sinne on suunnitteilla Helsingin ympäristökeskuksen toimitalo. Myös Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) toimitalon sijoittumista Tiedepuistoon valmistellaan.

Tiedepuiston asemaa keskuksena korostaa Viikkiä, Pihlajamäkeä ja Pihlajistoa palveleva paikalliskustasoineen kauppakeskus, joka tulevaisuudessa täydentyy toimitila- ja asuinkorttelilla sekä hotellilla. Tiedepuiston eteläosassa sijaitsee ympäristö- ja puutarhaneuvontaa

Varsin hevi variksenpelätin Eko-Viikissä. Kuva Markku Siiskonen.

→→ Vanhankaupungin lahden luonnonsuojelualue on osa Viikkiä. Kuva Markku Siiskonen.

Viikin kokonaan puisen kirkon on suunnitellut Arkkitehtitoimisto JKMM Oy. Kuva Markku Siiskonen.

jakava Gardenia – Helsinki talvipuutarhoineen sekä yliopiston opetus- ja tutkimustila, joka hoitaa karjaa tutkimuksen tarpeisiin ja viljelee maisemallisesti ja kultuurihistoriallisesti arvokkaita peltoalueita.

Latokartano, joka on Viikin suurin asuinalue, sijaitsee Viikin koillisosassa. Ensimmäiset asuinrakennukset valmistuivat vuonna 1998. Vuoden 2008 lopussa Latokartanon asukasmäärä ylitti 7 000 asukasta. Alueen valmistuttua noin vuonna 2013 asukkaita on noin 9 000. Alueen kaikille osa-alueille rakennetaan kerrostaloja, pienkerrostaloja, rivitaloja ja erillispientaloja.

Talvea Latokartanossa. Kuva Markku Siiskonen.

Nuppukujalla käytetään aurinkoenergiaa. Kuva Markku Siiskonen.

Keskeisesti Latokartanon pohjoisosassa sijaitsee alueen oma lähipalvelukeskus, johon on rakennettu Viikin kirkko ja liikerakennus. Vuoden 2009 syksyllä ovat valmistuneet Latokartanon peruskoulu, liikuntapuis- to ja liikuntahalli. Lähipalvelukeskuksen alueelle on lisäksi suunnitteilla mm. nuorisotalo ja vanhusten palvelutalo.

Latokartanoon rakennetaan noin 100 000 kerrosneliometriä palveluja ja työpaikkoja varten. Latokartanon lähipalvelukeskuksen lisäksi työpaikkoja sijoittuu Latokartanonkaaren ja Kehä I:n liittymän välisiin toimitilakortteleihin sekä asuinkortteleiden lomaan päiväkoteihin ja kouluihin.

Viikimäkeen, Lahdenväylän länsipuolelle nousee lähivuosina kivinen kukkulakaupunki Vantaanjoen rinteille. Kuva Arkkitehtitoimisto Harris-Kjisik

Vantaanjoen varressa on käynnistynyt Viikimäen länsiosan rakentaminen. Jyrkkärinteiset kalliomäet, niiden väliin jäävät ja Vantaanjokea reunustavat laaksot tekevät alueen topografiasta vaihtelevan ja omaleimaisen. Alueelle rakennetaan maastollisiin erityisolosuhteisiin sopeutuva, omaleimaisista osa-alueista muodostuva kivinen ”kukulakaupunki”

Viikki on tullut tunnetuksi ekologisemman asuntorakentamisen koealueena. Asuinalueiden suunnittelussa pyritään terveelliseen, pitkäikäiseen ja muunneltavaan asuinympäristöön. Rakentamisessa ja rakennusten käytössä tavoitteena on luonnonvarojen säästäminen sekä haitallisten päästöjen ja jätteiden ehkäisy.

Latokartanon eteläisin osa, Eko-Viikki, on ollut koerakentamiskohteena, jossa tavoitteena on ollut kehittää ja kokeilla käytännössä tiiviiseen kaupunkirakentamiseen soveltuvia, ekologisia ja kestäväan kehitykseen tähtääviä asuntorakentamiskäytäntöjä. Näistä saatuja kokemuksia on pyritty hyödyntämään Viikin muilla asuntoalueilla. Alueelle on laadittu ekologisen rakentamisen kriteeristö, jonka avulla rakentamista on ohjattu ympäristöystävällisempään suuntaan. Kriteeristön avulla mitattiin rakennushankkeiden ekologisuutta saastumisen, luonnonvarojen käytön, rakennusten terveellisyyden, luonnon monimuotoisuuden ja ravinnon tuotannon suhteen. Sitten kriteeristöä on kehitetty myös muille Viikin asuntoalueille sopivaksi. Laajoissa seurantatutkimuksissa on selvitetty asetettujen tavoitteiden toteutumista, kerätty tiedot alueen koerakentamishankkeista ja kysytty asukkaiden mielipiteitä uudesta asunnostaan ja alueestaan. Aurinkoenergian passiivinen ja aktiivinen hyödyntäminen on ollut tärkein Viikin ekologisista koerakentamisteemoista.

Kuva Markku Siiskonen.

MYLLYPURO – KASVAVA KAUPUNGINOSA METRON VIERESSÄ *Marja Piimies*

4,4 km | 15 min

6,4 km | 19 min

Orpaanporras on pääjalankulkuraitti läpi koko kerrostaloalueen. Kuva Simo Karisalo.

Myllypuro on rakentunut vanhoille Herttoniemen kartanon maille. Kartanoon kuului 1700-luvun puolivälissä yli tuhat hehtaaria maata, jotka ulottuivat nykyiseen Puotilaan, Viikkiin ja Malmille saakka. Nimensä Myllypuro on saanut todennäköisesti 1754 Nils Westermarkin Herttoniemen kylästä laatiman kartan pohjalta, missä Viikin peltojen laskuojan varrella oli pieni mylly. Myllyn lähellä oleva torppa Kvarnbäck-torppa mainitaan ensimmäisen kerran veroluettelossa 1886. Muitakin arveluja Myllypuro-nimen alkuperästä esitetään mm. Anne Valkosen vuonna 2005 kirjoittamassa Myllypuron historiikissa (Myllypuro-Seura ry).

Tänään Myllypuro on vireä ja monipuolinen noin 9 200 asukkaan esikaupunkialue, joka tukeutuu erinomaisiin julkisiin liikenneyhteyksiin mm. metron ansiosta – oma sairaalakin on kerrostaloalueella puuston keskellä. Myllypuro on myös profiloitumassa varsinaiseksi liikuntakaupunginosaksi keskuksessa, metroasemalla sijaitsevan suuren sisäurheiluhallin – liikuntamyllyn, naapurissa sijaitsevan salibandykeskuksen ja eteläosassa sijaitsevan monipuolisen liikuntapuistonsa ansiosta.

Myllypuron kerrostaloalue on rakentunut pääosin 1960-luvulla, ja pohjautuu Pentti Aholan asemakaavaan vuodelta 1962. Alueella

on 1960-luvun rakentamiselle tyypillisiä korkeahkoja, selkeäpiirteisiä rakennuksia. Vapaasti tonteilla seisovat talot kohoavat ylväästi runsaan puuston ja kalliosaarekkeiden keskellä. Etelälaidalla, Myllypadontiellä on muutamia rivitalokortteleita, joista uusimmat ovat rakentuneet 2000-luvun alussa. Liikenne on ulkosityöinen, minkä ansiosta jalan- kulku- ja pyöräilyreitit alueen keskellä, ovat turvallisia liikkuu.

Kerrostaloalueen länsipuolella on idyllinen omakotialue – muutamia rivitalojakin löytyy. Asukkaat ovat nimenneet sen Myllärinlaakson pientaloalueeksi erotukseksi sen viereen 2000-luvulla rakennetusta Hallainvuorentien alueesta, joka sek in on pääosin pientalorakentamista. Myllärinlaakson alueella on lisäksi mainitsemisen arvoinen palkittu tiiliasuntorakennuskohde. Ja viihtyisä kohde se onkin.

Idyllistä omakotiasumista Harakkamyllyntiellä. Kuva Simo Karisalo.

→ Myllypuron länsireunan uudempaa rakentamista Hallainvuorentiellä. Kuva Simo Karisalo.

Keskukseen on alkuvuonna 2009 valmistunut laadukasta uutta asuntorakentamista. Suunnitteluvaiheen. Kuva Simo Karisalo.

Päiväkoti Leipuri kirkon vieressä Orpaanportaalla edustaa korkeatasoista julkisten rakennusten arkkitehtuuria. Talon on suunnitellut Arkkitehtitoimisto JKMM Oy. Kuva Simo Karisalo.

→ Myllypuro on profiloitunut liikuntakaupunginosaksi. Liikuntapuisto on mm. Hesa-cupin päänäyttämöitä Helsingissä. Kuva Simo Karisalo

Tutustumisen arvoinen on myös Leipurin päiväkoti (Arkkitehtitoimisto JKMM Oy) Orpaanportaan – Myllypuron kerrostaloalueen läpi metroasemalta ja ostoskeskukselta länsiosaan ns. pikkuostarille menevän jalankulkuraitin varrella. Se valittiin taannoin Rakennustaiteen museon Suomen Arkkitehtuuria 0203 -näyttelyyn ja uutisoitiin laajasti Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla yhdeksi parhaista 2003 julkisista rakennuksista koko maassa!

Myllypuroon on suunnitteilla paljon uutta rakentamista tavoitteena kaupunginosan kehittäminen edelleen monipuolisena ja viihtyisänä

Tulevina vuosina Myllypuron etelälaidalle kauniiseen kalliomaisemaan rakentuu pientalokaupunki: Myllypuron puinen kaupunkikylä. Kuva Aaro Artto, /ARPT oy.

esikaupunkina. Erityisesti tavoitteena on lisätä palveluja ja työpaikkoja hyvien liikenneyhteyksien äärellä. Keskukseen, metroaseman ympäristöön on mm. asemakaavat valmiina 5000 työtä tai opiskelupaikkaa varten. Vieressä uusimuotoinen palvelukeskus on suunniteltu korvaamaan nykyinen ostoskeskus. Koko ostoskeskustympäristö on tiivistymässä perinteisestä 1960-luvun ostoskeskustilasta asumisen ja uusien palveluiden keskittymäksi.

Etelälaidalle nousee lähivuosina Myllypuron puinen kaupunkikylä – pientaloja 2000 asukkaalle. Se rakentuu metsäisille kallioille, mutta ympäristöön jää edelleen upeita kalliometsiä ulkoiluun ja virkistykseen.

➤ Uusimuotoinen palvelukeskus tulee lähivuosina tarjoamaan monipuoliset kaupan palvelut ja asuntoja ylempissä kerroksissa kattopihoineen. Kuva Arkkitehtitoimisto Forma-Futura Oy.

Tulevan Puisen kaupunkikylän ympärille jää upeita kalliometsiä. Kuva Marja Piimies.

MONIMUOTOINEN MELLUNKYLÄ *Elina Suonranta, Kaisa Karilas*

Myllypuro

Mellunkylä

1,8 km | 6 min

1,5 km | 2 min

Mellunkylä on Helsingin pitäjän vanhoja kyliä. Alueella oli vähäistä esikaupunkiasutusta jo ennen toista maailmansotaa ja lisää syntyi rintamamiestalojen myötä sodan jälkeen. 1960-luvun alussa Mellunkylässä oli vain joitakin erillisiä pientaloalueita. Nykyisin alue hahmottuu viitenä eri-ikäisenä asuinalueena: Kontula, Mellunmäki, Vesala, Kurkimäki ja Kivikko. Alueella on sekä kerrostaloja että viihtyisiä pientaloalueita.

Kontulan kerrostaloalueen rakentaminen alkoi 1960-luvun alussa, ja yli 20 000 asukkaan esikaupunkialue valmistui muutamassa vuodessa. Kontulan metroasema valmistui vuonna 1986, jolloin kohennettiin myös ostoskeskusalueita. Täydennyskaavoitus on mahdollistunut uusien asuinrakennusten ja mm. uuden vanhustenkeskuksen rakentamisen. Kontulan ostoskeskuksen kehittämissuunnitelmien yhteydessä on suunniteltu alueen täydentämistä uusilla liike-, palvelu- ja asuinrakennuksilla.

Kontula on edustava esimerkki 1960-luvun metsälähiön kaavoitusideologiasta ja sen kaavoittajina ja rakennussuunnittelijoina on ollut useita aikansa eturivin arkkitehtejä, kuten mm. Pentti Ahola, Hilding Ekelund ja Lauri Silvennoinen. Kontula on vireä ja elävä kaupunginosa, jossa erityisesti nuorisokulttuurille on tilaa ja toiminta-areenoita: skeittihalli, ulkoilmakonsertteihin sopiva Kelkkapuisto ja hyvät liikunta-

Rakennustuoteteollisuus RTT ja Puutarhaliitto valitsivat Vesalan Aarrepuiston Vuoden ympäristörakenteeksi 2008. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

paikat. Loppukesästä Kelkkapuistossa järjestettävät Kontufestarit ovat merkittävä kaupunkitapahtuma. Kävijämäärät vaihtelevat 10 000–15 000 henkilön välillä.

Mellunmäki on kerrostalovaltaista aluetta. Mellunmäen kerrostalalueen ensimmäinen vaihe rakennettiin 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa Mellunmäentien ja sen sivuteiden varsilta. Metroasema otettiin käyttöön vuonna 1989, ja tätä ennen oli jo käynnistynyt metroaseman ympäristön asuntorakentaminen. Itäväylän molemmin puolin on rakentumassa Fallpakan pohjoisosan uusi asuinalue. Täydennyskaavoja on laadittu sekä kerrostalorakentamista että erillispientaloja varten. Metroaseman ympäristön kehittäminen

Kontulan 1960-luvun komeaa rakentamista Keinulaudantiellä.
Kuva Marja Piimies.

vetovoimaiseksi ja monipuoliseksi palvelukeskittymäksi on vireillä. Mellunmäen vanhasta ostarista on kehittymässä vireä asukastoiminnan keskus, kulttuuritila Mellari.

Vesalan alue Kontulan ja Mellunmäen välissä oli vielä 1980-luvun alussa pientaloaluetta, jossa oli vain yksi suuri kerrostalokortteli. Metron myötä metroradan varsi on rakennettu kerrostaloalueeksi. Alueen ylpeydenaihe on purouoman ympärille rakennettu Aarrepuisto kerrostalokorttelin keskellä. Puistolle myönnettiin vuonna 2008 Vuoden ympäristörakenne -palkinto.

Kontulankujan taloista on hulppeat näköalat. Kuva Marja Piimies.

Kontufestarit Kontulan Kelkkapuistossa ovat jokakesäinen tapahtuma. Kuva Mari-Anne Aronen.

Mellunkylän laajin miljööltään yhtenäinen jälleenrakentamiskauden alue on Hakostarontien – Jäämäentien alue Vesalassa.

Kontulan viereen rakennettiin 1980-luvulla 3000 asukkaan pieni-muotoista kerrostalorakentamista edustava Kurkimäki. Alueelle on leimaa-antavaa ajoneuvoliikenteen ja kevyen liikenteen selkeä erotelu. Pihapiireiksi ryhmiteltyjen kortteleiden välissä risteilee viihtyisiä turvallinen raittiverkosto.

Uutta täydennysrakentamista
Kivikonkaarella. Kuva Simo Karisalo.

Mikaelin kirkko eli Kontulan kirkko on arkkitehtien Käpy ja Simo Paavilaisen suunnittelema. Kuva Simo Karisalo.

Hakostarontien ympäristöä Vesalassa.
Kuva Simo Karisalo.

Kivikon nauhamainen asuinalue sijaitsee Kurkimäen, Kontulan ja Vesalan länsireunassa. Alueen valtteja ovat luonnonläheisyys ja hyvät ulkoilumahdollisuudet. Asukkaita on noin 5 000. Asuinrakennukset ovat kerrostaloja ja pientaloja. Pohjoisosassa on muutamia ryhmärakentamistontteja ja omakotitontteja. Rakentaminen käynnistyi 1990-luvun alussa. Työpaikkarakentaminen keskittyy Lahdenväylän varteen, jonne on rakentumassa uusi noin 2 000 työpaikan alue. Asuin- ja työpaikka-alueen välissä on laaja ulkoilupuistoalue, jonka eteläosaan rakennetaan urheilukenttiä ja muita palveluja sisältävä liikuntapuisto. Asuinalueen eteläpuolelle, Kehä I:n ja Kivikontien tulevan eritasoliittymän tuntumaan suunnitellaan lisää asuinrakentamista.

Jos haluat tässä vaiheessa poiketa uusimpaan Helsinkiin – Östersundomiin, joudut toistaiseksi jatkamaan Mellunmäentietä ja Itäväylän viertä polkupyörällä tai nousebussiin Itäväylällä. Toisaalta Mellunmäen keskuksesta voit myös jatkaa Jakomäkeen – yhteen parhaiten hoidetuista koillisista kaupunginosista – pyöräillen Länsimäentietä ja Maratontietä. Toki Jakomäkeen on suora bussiyhteys Rautatientorilta.

ÖSTERSUNDOM – HELSINGIN UUSI ITÄINEN LAAJENNUS *Matti Visanti*

Mellunkylä

Östersundom

5,9 km | 21 min

5,9 km | 10 min

Östersundomin
kulttuurimaisema levittäytyy
Uuden Porvoontien molemmin
puolin. Kuva Simo Karisalo.

Helsinki laajeni 1.1.2009 itään aiemmin Vantaaseen ja Sipooseen kuuluneille alueille. Alueen maapinta-ala on vajaat 26 km². Kaupunginhallitus päätti vuonna 2008 alueen jakamisesta viideksi uudeksi kaupunginosaksi. Ne ovat Ultuna, Östersundom, Karhusaari, Talosaari ja Salmenkallio. Kokonaisuutena alueesta käytetään usein nimeä Östersundom sen keskeisen sijainnin ja pitkän historian vuoksi.

Alueella asuu yhteensä n. 2000 ihmistä, joista runsas 1000 Ultunassa. Työpaikkoja on vähän, lähes kaikki käyvät muualla töissä. Myös kaupallisia palveluja on hyvin vähän. Merkittävin julkinen rakennus on Sakarinmäen koulu. Rakennuskannan muodostavat omakotitalot. Väkirikkaimmat uudet omakotialueet ovat Landbo Ultunassa Porvoon moottoritien pohjoispuolella sekä Karhusaari alueen etelärannikolla. Kerrostaloja ei ole. Vanhan rakennuskulttuurin kannalta merkittävimmät rakennukset ovat Östersundomin kartano, Östersundomin kirkko (joka on nyt Helsingin vanhin rakennus) ja Husön kartano. Lisäksi Björkuddenin tila on kulttuurisesti merkittävä, koska Zachris Topelius vietti siellä viimeiset 20 elinvuottaan.

Aluetta halkovat Porvoon moottoritie ja Uusi Porvoontie. Vuosaa-
ren suursatamaan päättyvä Kehä III sijaitsee alueen länsireunassa.

→ Kulttuurimaisemaan kuuluu Östersundomin kartano. Kuva Simo Karisalo.

Östersundomissa on vanhoja peltoalueita sekä uusia omakotialueita, kuvassa Landbo. Kuva Simo Karisalo.

Paikalliestistö on pienimittakaavaista ja suureksi osaksi yksityisten tienhoitokuntien hoidossa.

Maasto on muuhun Helsinkiin verrattuna kumpuilevaa. Kallioiset mäet vuorottelevat laaksopainanteiden kanssa. Merkittävä luontokohde on alueen pohjoisosan Sipoonkorveksi kutsuttu metsäalue, joka jatkuu pohjoiseen Vantaan ja Sipoon alueille. Toisen merkittävän luontokohteen muodostavat alueen eteläosan matalat ruovikkoiset merenlahdet, jotka kuuluvat natura-verkostoon linnustonsa takia. Myös satoja vuosia viljellyt pellot kuuluvat maisemakuvaan.

Alue liitettiin Helsinkiin kaupungin asuntotilanteen helpottamiseksi. Suunnittelu alkoi vuonna 2008 Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa. Merkittäviä lähtökohtia suunnittelulle mainittiin jo liitosprosessin valmistelun yhteydessä. Joulukuussa 2008 Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta hyväksyi alustavat suunnitteluperiaatteet Östersundomiin. Tavoitteena on rakentaa pientalokaupunkia, jonne jatketaan Helsingin metroverkkoa. Metro-tavoitetta on myöhemmin laennettu siten, että tutkitaan myös pikaraitiotien varaan perustuvaa julkista liikennettä. Pientalokaupungin ja metron yhdistelmä tuottaa kaupunkirakennetta, josta Suomessa ei ole aiemmin kokemusta. Siksi kaupunkipientalo tulee olemaan talotyyppinä erityisen mielenkiinnon kohde. Oleellista on, että nykyisestä kauniista maaseudusta tehdään kaunista kaupunkia.

Vuonna 2008 kaupunginhallitus määräsi koko alueen rakennuskieltoon eräin pienin poikkeuksin uuden yleiskaavan laatimista varten. Se oli tarpeen, koska voimassa olevien kaavojen lähtökohdat poikkeavat oleellisesti Helsingin tavoitteista. Yleiskaava-alueeseen kuuluu Helsinkiin liitetty alue ja sen lisäksi osa kaakkoista Vantaata sekä Granö Sipoosta. Yleiskaava on siten kolmen kunnan yhteinen. Tavoitteena on yleiskaavan valmistuminen vuonna 2012.

Kuva Simo Karisalo

JAKOMÄKI – KAUPUNGINOSA *Tuomas Eskola* MUINAISEN YOLDIAMEREN RANNALLA

Rautatientori

Jakomäki

14,3 km | 50 min

13 km | 25 min

Mellunmäki

Jakomäki

3,1 km | 11 min

3,5 km | 12 min

Jakomäki sijaitsee Koillis-Helsingissä Lahden moottoritien ja Porvoonväylän välisellä alueella. Asukkaita alueella on noin 5 700. Jakomäki koostuu kahdesta kerrostalovaltaisesta pääosin 1960–70-luvulla rakennetusta asuinalueesta, joiden välissä on julkisten ja kaupallisten palvelujen alue. Alueen nimi juontuu ruotsinkielisestä nimestä Jacobsbacka, joka mainitaan ensimmäistä kertaa jo vuoden 1775 isojakokartassa. Kyseinen Jacobsbacka tosin sijoittuu hieman nykyisen kerrostaloalueen pohjoispuolelle.

Alueen kaavoitus kerrostaloalueeksi käynnistyi 1960-luvun alussa, jolloin metsälähiöideologia oli vallitseva suuntaus asuinalue-suunnittelussa. Erik Kråkströmin ja Ahti Korhosen suunnitelmien pohjalta laadittu Jakomäen eteläosan asemakaava valmistui vuonna 1965. Eteläisellä alueella pitkät lamellitalot on sommiteltu kallioiseen maastoon huolellisesti myötäillen maaston korkeusasemia. Itse rakennukset ovat Esko Hyvärisen ja Erkki Helamaan arkkitehtitoimistojen suunnittelemissa. Pistetaloja alueen eteläosaan ei läheisen Malmin lentoaseman turvatasojen vuoksi voinut sijoittaa. Myöhemmin rakennettu Jakomäen pohjoisosa edustaa seuraavaa lähiörakentamisen vaihetta ja rakennusten suorakulmaiseen sijoitteluun perustavaa rakennustapaa, jossa

Jakomäen kauniita pihvoja. Kuva
Simo Karisalo.

Viihtyisiä näköaloja puistopihalle jakomäen kallion kupeessa. Kuvat Simo Karisalo.

kaavoitusta on säädellyt entistä enemmän tuotantotavan rationalisointi ja rakentamisen kustannustehokkuus.

Kerrostalojen rakentamisen käynnistyessä alueella oli muutamia kymmeniä rintamamiestontteja, joista edelleen on esimerkkinä mm. nykyisen Vuorensyrjän alue. Jakomäen eteläosa rakennettiin urakkakilpailujen pohjalta, poiketen myöhemmistä lähiöistä, joissa siirryttiin aluerakentamismalliin. Rakentajina Jakomäessä toimivat rakennusliikkeet Hartela ja Arvo Westerlund.

Jakomäen eteläisen osan kallioiseen maastoon sovitettujen kerrostalot kuuluvat nykyisin Jakomäen kiinteistöt Oy:lle. Asunnot ovat kaupungin vuokra-asuntoja. Näissä asuinkiinteistöissä on ollut 1990-luvun puolivälistä lähtien käynnissä mittava perusparannushanke, joka on

koskenut kaikkiaan yli 30 kerrostaloa. Asuinrakennusten ulkonäkö ja varustetaso ovat merkittävästi kohentuneet ja alue palkittiin mm. valtakunnallisella julkisivupalkinnolla vuonna 2004.

Jakomäen keskiosassa on palveluvarustukseltaan monipuolinen julkisten ja kaupallisten palvelujen keskittymä. Tämän alueen lähiympäristön parantamiseen tullaan jatkossa panostamaan erityisesti ja aluetta pyritään kehittämään koko Jakomäen alueen yhteisenä olohuoneena. Julkisista palveluista tältä alueelta löytyvät kirjasto, päiväkotiki, peruskoulun ala- ja yläaste, kappeli, terveysasema, vanhusten palvelutalo, liikuntapuisto, lasten leikkipuisto sekä Jakomäen uimahalli. Kaupallisten palvelujen osalta Jakomäen ostoskeskuksen alue on säilyttänyt

Lähes kaikki kaupungin vuokratalo-yhtiöt ovat uusineet kasvonsa 2000-luvulle. Kuva Simo Karisalo.

Jakomäen keskustaa ollaan kehittämässä tulevina vuosina erityisesti jalankulkua ja pyöräilyä suosivaksi kuva: © kaupunkimittausosasto, Helsinki.

hyvin vetovoimansa. Monipuolinen, isokokoinen päivittäistavarakauppa ja sen välittömässä yhteydessä olevat pikkuliikkeet luovat vilkkaan paikalliskeskukseen.

Jakomäen alueen luonto on monimuotoinen. Eteläisen Jakomäenkallioilla on edelleen nähtävissä n. 7 000 vanha Yoldia-meren rantaviiva, joka erottuu maastossa pyöreiden rantakivien vyöhykkeenä kallion pohjois- ja luoteispuolella. Jakomäenkallio nousee 62 m merenpinnan yläpuolelle ja on Helsingin korkein luonnonmukainen kohta. Jakomäen eteläpäässä Kaivantopuistossa voi tutustua ensimmäisen maailmasodan linnoituslaitteisiin ja Somerikkotien itäpuolella on Slättmossenin suoalue, joka on Helsingin suurin luonnontilainen kosteikko. Alue rauhoitettiin vuonna 1995

Liikuntapuisto on alueen tärkeä kohtaamispaikka erityisesti kesällä. Kuva Tuomas Eskola.

luonnonsuojelualueeksi. Suolla on luontopolku ja pitkospuut. Suoalueen pohjoispuoliset soramontut ovat paikallisten asukkaiden kesällä suosima oleskelupaikka. Soramonttujen lammet toimivat asukkaiden kesäuima-altaina. Myös Jakomäen pohjoispuolinen laaja metsäalue tarjoaa elämyksellisiä virkistyskokemuksia. Alueelta löytyy mm. rauhoitettu pähkinäpensaslehto ja se tunnetaan myös lintuharrastajien keskuudessa monilajisesta linnustostaan.

Nykyisin Jakomäki on hyvä esimerkki viihtyisästä helsinkiläisestä esikaupunkialueesta. "Mainetaan selvästi parempi", kuten paikalliset asukkaat ilmaisevat. Mainittakoon vielä, että kysymyksessä ei ole mikään paikalleen juuttunut peräkylä, vaan väestöltään Helsingin monikulttuurisin asuinalue.

Tässä vaiheessa oletetaan, että olet palaamassa Mellunmäen metrohaaralta Itäkeskuksen kautta kantakaupunkiin päin. Parhaiten seuraavaan kohteeseen, Roihuvuoreen, pääset Itäkeskuksesta kaunista reittiä Marjaniemen siirtolapuutarhan ohi pyörällä tai sitten bussilla joko Itäkeskuksen tai Herttoniemen metroasemalta.

Tämän oppaan eteläisimpään saareen, Laajasaloon, pääset jatkamalla pyörällä kauniita merenrantoja pitkin Roihuvuoresta tai Herttoniemestä. Tietenkin pääset jälleen bussilla Herttoniemen metroasemalta.

Oppaamme läntisin itäinen kohde on Kulosaari.

ROIHUVUORI – PUISTOT JA KADUT KUIN SADUT *Barbara Tallqvist*

Itäkeskus

Roihuvuori

2 km | 7 min

1,8 km | 8 min

Roihuvuori on kallioharjanteelle kiipeävä viehättävä, pääosin 1950–60-luvulla rakennettu metsälähiö, jossa kolmi – nelikerroksiset rakennukset sijaitsevat vapaasti maastossa. Alueen keskellä on kirkko ja ostoskeskus. Kadunnimet ovat pääosin peräisin saduista: On prinssiä ja prinsessaa, on Punahilkkaa ja Tuhkimoa, on Peukaloista ja Untuvaista. Satumaan kortteleita ympäröivät itä-, etelä- ja länsipuolella Roihuvuoren omat puistot, joissa on monenlaisia toimintoja.

Aloitamme kävelymme Roihuvuorentien pohjoispäästä – ei kaukana Siilitien metroasemalta – missä arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalaisen (Temppeli aukion kirkon suunnittelijat) piirtämä palvelualan ammattikoulu sijaitsee. Siellä voi syödä hyvin kouluravintolassa, ostaa leipää ja leivonnaisia, tai vaikkapa vaatteita vaatetuslinjan myyntipisteestä. Nousemme mäkeä ylös, jolloin kerrostalojen päädyt hämmöttävät puiden lomasta.

Saavumme Tulisuontien risteykseen, jonka ympärille Roihuvuoren keskusta ryhmittyy. Pohjoispuolella sijaitsee arkkitehti Lauri Silvennoisen suunnittelema punatiilinen kirkko (1970), ja sen itäpuolella nuorisotalo, vanhusten palvelutalo ja leikkipuistotoimintaa. Tien länsipuolella toimii varsinainen ostoskeskus, jossa on vanha säilytettävä apteekin rakennus (apteekki tosin on muuttanut Herttoniemen keskustaan) ja

Joka kevät juhlitaan Kirsikankukkajuhlaa Roihuvuoren puistossa, jonka osa japanilainen puutarha on. Kuva Marja Piimies.

pienen aukion ympärillä kaksi aivan uutta päivittäistavarakauppaa. Uudet liikerakennukset viestivät siitä, että Roihuvuoressa halutaan käyttää omaa ostoskeskusta, mikä alueen tulevaisuutta ajatellen on mainio asia. Kauppojen pohjoispuolella on korkea yksiötalo, jonka pohjakerroksessa toimivat mm. pyöräliike, kukkakauppa, kirjakauppa ja tietokoneliike. Tulisuntien eteläpuolella sijaitsee myös matala

Vuorenpeikontie. Kuva Marja Piimies.

liikerakennus, joka tosin ajan mukaan tullaan korvaamaan nelikerroksisella kerrostalolla.

Jatkamme Tulisuoontielle itään. Edessä vasemmalla tulee näkyviin Marjaniemen siirtolapuutarha, ja sen takana Itäkeskus. Käännyimme kuitenkin jo aikaisemmin Kreijarinkujasta oikealle ja ohitamme vuodelta 1853 peräisin olevan pienen puutalon. Se siirrettiin Tampereelta Roihuvuoreen 1950-luvulla, oli osuuskaupamuseona, kunnes se tyhjennettiin 1980-luvulla. Oltuaan pitkään tyhjänä rakennus otettiin 2000-luvun alussa asuinkäyttöön, muuten se olisi rapistunut lopullisesti.

Jatkamme Strömsinlahdenpuistoon, Roihuvuoren itä- ja kaakkoispuolelle. Alue on laaja merenrantapuisto, jonka pohjoisosassa on 1950-luvulla alun perin rakennettu KK-osuusliikkeen instituutti, nyt

Viihtyisää asuntorakentamista
Tuhkimonttiellä. Kuva Marja Piimies.

hienovaraisesti tyylimukaisesti korjattu Itä-Helsingin musiikkiopiston käyttöön. Siellä voi piipahtaa konsertissa. Musiikkiopisto on Helsingin juniorijousten oma opisto. Koulussa toimivat myös tavalliset musiikkipainotteiset koululuokat. Puiston rannassa on 1880-luvulla rakennettu Strömsin kartano, Helsingin kuvataidekouluksi korjattu rakennus, joka tarjoaa taideopetusta lapsille ja nuorille. Aina lukukauden lopussa voivat muutkin käydä taidenäyttelyä katsomassa.

Taide-elämyksen jälkeen voimme suunnata askeleet kohti rantaa ja Strömsin venesatamaa, missä keväisin vallitsee vilkas pienveneiden kunnostus- ja vesillelaskemisvilinä. Strömsin satamassa toimii useita venekerhoja. Satamasta jatketaan etelään, kuljetaan hiljattain rakennetun, Roihuvuorta ja Tammisaloa toisistaan erottavan Tammisalon kanavan rantaa hienon tervaleppämetsän ohi Porolahden rantaan. Siinä on Roihuvuoren etelälaidan avara kunnostettu Porolahden puisto. Kadun pohjoispuolelle jäävät Porolahden ala- ja yläasteen koulut, ja Roihuvuoren viihtyisä pieni kirjasto.

Käännymme pohjoiseen. Roihuvuoren länsipuolella on selänmetsä, joka etelässä alkaa matalalla niittyosalla, missä on muun muassa aidattu koirapuisto ja koirille agilityrata. Katsellaan koirien touhuja, ja jatketaan sen jälkeen pohjoiseen. Nyt näkyy edessä kirsikkapuisto, jonka alarinteessä on poppeleita, ylempänä Suomessa asuvien japanilaisten ja japanilaisten liikeyritysten lahjoittamat sadat kirsikkapuut. Ylinnä näkyy koivuja ja tammia. Tämän kauniin puistometsän jälkeen jatkamme Roihuvuoren vesitornin ja Tuhkimon leikkipuiston ohi ja saavumme japanilaistyyliiseen puistoon. Puiston osat ovat: Pienen sinisen lohikäärmeen puutarha, Punaisen Fenix-linnun puutarha, Valkoisen

→ Peukaloisentien eleganttia asuntoarkkitehtuuria. Kuva Marja Piimies.

→→ Tuhkimontien itäreunan taloja vartioi Herttoniemen vesitorni. Kuva Marja Piimies.

tiikerin puutarha ja Mustan kilpikonnän puistometsä. Kannattaa viipyä puutarhassa ja nauttia sen tunnelmasta.

Nautittuamme rauhasta ja kauneudesta japanilaistyyllisessä puutarhassa, voimme jatkaa Roihuvuorentietä pohjoiseen lähtöpaikkaamme. Voimme myös kääntyä takaisin metsään ja pohjoiseen, jolloin ohitamme professori Aarno Ruusuvuoren Vuorenpaikontien ala-asteen koulun. Kalliometsän kautta päädyimme polulle, joka johtaa teollisuusalueen kautta takaisin Siilitien metroasemalle. Voimme olla tyytyväisiä päivästä, joka on ollut täynnä erilaisia virikkeitä ja elämyksiä.

Lisää Roihuvuoresta voi lukea mm. kaupunkisuunnitteluviraston julkaisusta "Roihuvuori. Alueen arvot ja ominaispiirteet. Rakentamistapa-ohjeet." ja Kaarina Hulkosen Roihuvuori-nimisestä kirjasta. Wikipediasta löytyy Otto-Ville Mikkelän mainio artikkeli Roihuvuoresta.

HERTTONIEMI – *Siv Nordström ja Timo Karhu* KAUPUNKIVIHTYISYYTTÄ JA AHKERAA TYÖNTEKOA

Roihuvuori

Herttoniemi

2,4 km | 9 min

2,4 km | 9 min

Herttoniemi on Helsingin pitäjän vanhimpia kyliä, jossa oli jo keskiajalla useita tiloja. Herttoniemen kartano ja etenkin sen puisto ovat historiallisesti ja maisemallisesti arvokkaita alueita. Kartanon päärakennuksessa toimii museo, ja puiston muotopuutarhassa hehkuvat keväisin ja kesäisin värikkäät kukkaistutukset.

Vuoden 1946 alueliitoksen jälkeen kaupungin uusille liitosalueille rakennettiin uudenlaisia asuntoalueita: lähiöitä, joista Herttoniemi oli ensimmäisiä. Alueella toimi silloin satama ja laaja teollisuusalue.

Eastend – Herttoniemenrannan
pientalokorttelit. Kuva Simo Karisalo.

Kuva Simo Karisalo

Vanha Herttoniemi on yhdistelmä monimuotoista kerrostalorakentamista ja pientalorakentamista kaavalla suojeltuine rintamamiestaloineen. Kuva Simo Karisalo.

Arkkitehtuuriltaan ja rakennustavaltaan yhtenäinen Länsi-Herttoniemen kerrostaloalue on rakentunut lyhyen ajan kuluessa 1950-luvulla. Rakentaminen laajeni nopeasti Roihuvuoreen ja yhdessä kerrostaloalueet olivat 1960-luvun alussa esikaupunkien suurin asuntoalue. Ajalle ominainen tyyli, maaston muotoja seuraileva rakentaminen, on säilynyt alkuperäisenä varsinkin Siilitien vuokrataloalueella. Kallioiseen vaihtelevaan maastoon rakennettu Länsi-Herttoniemen pientaloalue on yksi parhaiten säilyneitä jälleenrakennuskauden alueita Helsingissä. Kulttuurihistoriallisesti arvokas sodanjälkeistä omakotirakentamista edustava ympäristö on asemakaavassa suojeltu.

Herttoniemi on autokaupan keskus mutta sieltä löytyy paljon merkittäviä muitakin yrityksiä, kuten suomalainen terveysteknologiayritys Planmeca. Kuva Simo Karisalo.

Yritysalueella on myös kaikille tuttu Marimekko. Kuva Patrik Lindström.

Eränkävijäntori muodostaa Länsi-Herttoniemen kaupunkikuvallisen keskipisteen. Torin itäpuolella sijaitsee Jorma Järven vuonna 1953 suunnittelema Herttoniemen kansakoulu. Tärkeimmät kaupalliset palvelut ovat nykyisin metroaseman ympäristössä, jonka kaupunkikuva tulee voimakkaasti muuttumaan lähitulevaisuudessa. Herttoniemen vanha ostoskeskus metroaseman vieressä purettiin 2008. Tilalle rakennetaan asuinkerrostaloja. Myös metroasema on tarkoitus rakentaa uusiksi ja kehittää aluetta kaupunginosan keskuksena.

Herttoniemen yritysalue on Helsingin suurimpia yhtenäisiä työpaikka-alueita. Alueella on perinteisesti ollut pääasiassa teollista toimintaa, mutta toimistorakennukset ja kaupallinen toiminta tekevät tuloaan. Alueen palvelut ovatkin muuttumassa yhä monipuolisempaan suuntaan, ja yritysalueen eteläosaan suunnitellaan nyt kerrostaloasumista Abraham Wetterin tien varteen. Marimekon tehdas on tunnettu sekä arkkitehtuuristaan että painettavista kankaistaan, ja tehtaanyymälä houkuttelee alueelle muotoilusta kiinnostuneita asiakkaita. Alueella on

muidenkin menestyvien vientiyriytysten pääkonttoreita, kuten esimerkiksi Planmeca Oy ja Rautaruukki Oy. Autojen myynti ja autoiluun liittyvä muu yritystoiminta on myös keskittynyt vahvasti Herttoniemeen.

Herttoniemenranta on merellinen asuntoalue, joka on rakennettu 1990-luvulta lähtien entisen sataman paikalle. Tavoitteena on ollut luoda alueesta viihtyisä kantakaupunkimainen asuntoalue. Alueen runkona on Sorsavuorta kiertävä kokoojakatu. Kokoojakadun elävöittämiseksi on sen luonteeseen, palveluihin ja yksityiskohtiin kiinni-

Herttoniemenranta on merellistä asumista parhaimmillaan. Kuva Simo Karisalo.

tetty erityistä huomiota. Korttelit ovat melko suljettuja suojaten aluetta liikennemelulta ja merituulelta. Suljetut korttelit ja kadunvarsien viisikerroksiset talot vahvistavat mielikuvaa kaupunkimaisuudesta. Korttelien sisäosissa ja meren rannalla rakentaminen on matalampaa, Sorsavuorella taas korkeampaa korostaen alueen keskellä kohoavaa kalliota. Alueen keskeiset puistoalueet sijoittuvat meren äärelle Tuoriniemen puistoon sekä Laivalahden puistotien varteen Sorsavuorelle ja urheilupuistoon. Alueen suurkortteleita yhdistää kevyen liikenteen reitti, joka välillä avautuu korttelipuistoiksi ja -aukioiksi. Sen varteen sijoittuu pääosa alueen julkisista palveluista, kuten päiväkodit ja koulut. Herthoniemenranta on valmistumassa, ja lopullinen asukasmäärä on noin 9 500. Kipparlahden alueelle suunnitellaan asuntolaivoja, kelluvia asuntoja ja uutta veneilykeskusta.

Vanhinta Herthoniemeä on Herthoniemen kartano, heti yritysalueen ja Herthoniemenrannan vieressä. Kuva Simo Karisalo.

↪ Herthoniemen metroaseman alueesta vuonna 2008 käydyin ideakilpailun voittaneen ehdotuksen visio siitä, millä Herthoniemen keskus voisi tulevaisuudessa näyttää. Kuva Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy.

LAAJASALO – *Inga Kähre-Maury* SAARIKAUPUNGINOSA

Herttoniemi

Laajasalo

2,6 km | 9 min

2,4 km | 9 min

Riitankujalla on yksi Helsingin ensimmäisiä terassitaloja. Asunnoista on näköalat merelle ja Vartinosareen. Kuva Marja Piimies.

Laajasalon kanavan läpi kulkee kesällä runsaasti saaristoliikennettä, mm. Kauppatorilta lähteviä sightseeing-aluksia. Kanava erottaa Laajasalon Tammisalosta. Kuva Marja Piimies.

Laajasalo on iso, kalliainen saari rannikon ikivanhan vesireitin varrella. Keskiajalta 1800-luvun lopulle saakka Laajasalo oli saaristolaiskylä, jossa oli kalastaja-asutusta ja muutamia isoja tiloja päärakennuksineen. 1800-luvulla kauniille rannoille alettiin rakentaa varakkaiden helsinkiläisperheiden kesähuviloita, joihin saattoi liittyä hienoja puutarhasommitelmia. Useita huviloita on vielä jäljellä, osa kaupungin omistuksessa.

1900-luvun alkupuolella alkoi syntyä ympärivuotista omakotiasutusta. Pientaloalueet ovat myöhemmin täydentyneet ja laajentuneet. Rannat

Arkkitehti Olli Kivisen hieno
1960-luvun asuntoalue Yliskylän
länsiosassa. Kuva Marja Piimies.

➤ Sarvastonkaaren sympaattisia
asuinkortteleita. Kuva Marja Piimies.

Vanha huvila, Laajaranta,
on Roihuvuoren seurakunnan
monitoimitilana Humalniementien
päässä. Kuva Marja Piimies.

on kuitenkin pääosin jätetty rakentamisen ulkopuolelle yleiseksi virkistysalueeksi, ja useat kaupungin omistamat rantahuvilat ovat yhdistysten käytössä. Sopiviin kohtiin on myös rakennettu venesatamia, näistä suurin Iso-Sarvaston lahteen.

Kerrostalorakentaminen alkoi Laajasalossa 1960-luvulla. 1970- ja 1980-luvuilla rakennettiin suuri osa saaren nykyisestä asuntokannasta. Kerrostalokorttelit, joista osa on veistoksellisesti istutettu voimakkaaseen kalliomaastoon, edustavat ajan laadukasta suunnittelua. Korttelit Koirasaarentien ja Isosaarentien luoteispuolella ovat professori Olli

Laajasalon kirkko vihittiin käyttöön 2003. Kirkon ovat suunnitelleet arkkitehdit Kari Järvinen ja Merja Nieminen. Sen rakennusmateriaali on pääosin puuta. Kuva Marja Piimies.

Kivisen toimiston töitä. Myös pääkadun Laajasalontien moottorikatu-osuus heijastaa 1960–70-luvun ajattelutapaa, ei ehkä yhtä onnistuneesti.

Kaupalliset ja julkiset palvelut ovat keskittyneet saaren pohjoisosaan entisen Uppbyn tilan mailla. Keskuksessa vanha erikoisen muotoinen mänty ja puinen kotiseututalo Ylistalo (Uppbyn 1800-luvun päärakennus) muistuttavat historiasta, ja monia palkintoja voittanut kirkko ja korkeatasoinen terveyskeskusrakennus ovat uuden arkkitehtuurin edustavia esimerkkejä. Suunnitelmien mukaan Laajasalon keskusta kohentava uusi kauppakeskus rakennetaan 2010-luvulla, ja vanhan ostoskeskuksen paikalle tulee uusia asuintaloja. Laajasalolaiset ovat kiintyneitä kaupunginosaansa, jonka suurina etuina he kokevat luonnonläheisyyden ja rauhallisuuden. He ottavat aktiivisesti kantaa kaupunginosaansa suunnittelukysymyksiin, johon he tuovat paikallisasantunemustaan. Useissa hankkeissa on ollut antoisaa yhteistyötä.

Kohta Laajasalo on siirtymässä uuteen vaiheeseen, ja samalla näkymät Helsingin keskustan etelärannoilta itään muuttuvat. Isot öljysäiliöt, jotka 1920-luvulta lähtien ovat hallinneet Kruunuvuorenselän vastarantaa, antavat 2010-luvulla tilaa monipuoliselle Kruunuvuorenrannan alueelle. Mittavan asuntorakentamisen lisäksi alueelle tulee mm. merelliseen sijaintiin liittyviä toimintoja. Kruunuvuorenranta on tarkoitus liittää kantakaupunkiin raitiotie- ja kevyen liikenteen sillalla. Näin muikin Laajasalo saa uuden ulottuvuuden ja liittyy nykyistä kiinteämmin Helsingin niemeen.

Laajasalon länsiosaan rakentuu uusi Kruunuvuorenrannan alue. Haakoninlahden suunnitelmakuva kaupunkisuunnitteluvirasto, Kruunuvuorenrantaprojekti

Helsingin kaupunki
Kaupunkisuunnitteluvirasto

Asemakaavoituskeskus
Kruunusillanranta-projekti

KULOSAARI – HUVILAYHDYSKUNNASTA NYKYPÄIVÄÄN *Siv Nordström*

Laaajasalo

Kulosaari

2,6 km | 9 min

4,1 km | 16 min

1900-luvun alun huvilakaupunkiajatus synnytti Kulosaaren yhdyskunnan, joka on vuosien mittaan saanut useimmista muista kaupunginosista poikkeavan, elitistisen leiman. Alueen puistomaiseen ympäristöön ovat hakeutuneet myös usean maan lähetystöt, jotka tuovat kaupunginosaan kansainvälistä luonnetta.

Kulosaari oli ensimmäiset vuodet huvilakaupunkiyhtiönä, kun 1907 perustettu Brändö Villastad -yhtiö hankki omistukseensa maat. Niille arkkitehti Lars Sonck laati asemakaavan englantilaisen puutarhakaupungin ihanteita seuraten. Kulosaaren yhdisti varsinaiseen Helsinkiin vuodesta 1919 alkaen silta, jota pitkin kulki raitiovaunu. Ennen sillan rakentamista raitiovaunut kuljetettiin saareen höyrylautalla. Vuodesta 1922 alkaen Kulosaari oli itsenäinen kunta, ja 1930-luvulle tultaessa Kulosaaresta oli jo muodostumassa korkeasti arvostettu asuinalue. Tähän vaikutti huvilakaupungin hyvä talous, jonka sallima matala veroäyri veti puoleensa varakkaita. Vuonna 1946 Kulosaari liitettiin asukkaiden ankarasta vastustuksesta huolimatta osaksi Helsingin kaupunkia muiden esikaupunkialueiden tavoin.

Kulosaari on huvilakaupunginosa.

Kuva Marja Piimies.

1950–60 luvuilla rakennettiin uusi silta ja Kulosaaren läpi kulkeva Itäväylä, joka halkaisi huvila-alueen kahteen osaan. Samalla raken-

Kulosaaren Domus, Kulosaarentien varrella vuosina 1915–16 rakennettu asuin- ja liikerakennus oli 1960-luvun alkuun saakka Kulosaaren ainoa asuinkerrostalo. Kuva Marja Piimies.

↳ Ribbinghof- Armas Lindgrenin rivitalot Kulosaarentiellä – on Suomen ensimmäinen rivitalokokonaisuus. Kuva Marja Piimies.

Kulosaaren kirkko on keskellä kylää, kuvan kellotapuli nousee korkeimmalta kohdalta. Mäeltä tarjoutuu näkymät alas Kluuvin lahteen ja edelleen avomerelle. Kuva Marja Piimies.

nettiin saaren keskiosaan kerrostaloalue silloisten kaupunkirakennusihanteiden mukaisesti arkkitehti Olli Kivisen laatiman asemakaavan pohjalta.

Kulosaaren vanhasta rakennuskannasta on säilynyt huomattava osa. Saarelle suunnitellusta tiiviimmästä kaupunkirakenteesta toteutuivat vain Ribbinghovin rivitalot sekä asuinkerrostalo Domus. Kluuvin akseliin nousevaan rinteeseen vuosina 1916–17 rakennetut Ribbinghovin rivitalot olivat lajissaan maamme ensimmäiset. Kulttuurihistoriallisesti merkittävän huvila-alueen arvokkaimpien rakennusten ja ympäristökokonaisuuksien säilyminen on turvattu 1980-luvulla tehdyllä asemakaavan muutoksella. Valtaosa huvila-alueen ennen sotaa rakennetuista rakennuksista on suojeltu, ja myös alueen uudemmaa rakennuskantaa on suojeltu 2000-luvulla.

Kulosaareen liittyy koko Helsingille tärkeitä virkistys-alueita: Mustikkamaan ja Kivinokan ulkoilualueet sekä 1890 perustettu Korkeasaaren eläintarha. Kulosaareissa on myös oma hautausmaa, Leposaari.

Tulevaisuudessa Kulosaareissa tullaan tutkimaan Itäväylän ja metron tunnelointia sekä asuntojen ja toimitilojen rakentamista vapautuvalle alueelle.

Kulosaaren kasino on omalla saarellaan, Valaalla, Wihurin aukiolta etelään. Kuva Marja Piimies.

↑↑ Kulosaaren huvila-alueen uusia, rinteeseen sovitettuja kaupunkivilloja. Risto Rytin tiellä. Kuva Marja Piimies.

← Risto Rytin tiellä on myös Kulosaaren keskiosalle tyypillistä punatiilistä kerrostalorakentamista. Kuva Marja Piimies.

Rautatieasemalta voidaan lähteä myös päärataa –
koko valtakunnan pääsuonta – pitkin kohti koillisia
esikaupunkeja: Oulunkylää, Malmia, Tapanilaa,
Tapulikaupunkia jne. ja välillä poiketa Pihlajamäkeen
– johon myös Bussi-Jokeri tulee – ja Siltamäkeen,
Vantaanjoen rannalle.

Oulunkylän vanha käytöstä poistunut rautatieasemarakennus on 1900 luvun alkupuolelta. Rakennuksessa on nykyään toimisto- ja palvelutiloja. Kuva Marja Piimies.

OULUNKYLÄ – HUVILAYHDYSKUNNASTA KAUPUNGIKSI *Markku Hietala*

Rautatieasema

Oulunkylä

7,9 km | 28 min

7,9 km | 10 min

Fazerin huvila Töllinmäellä. Huvila on siirretty paikalleen Terijoelta 1800-luvun puolivälissä. Huvilan osti kesäasunnokseen 1870 nahkuri Eduard Fazer. Sittenmin omistaja on vaihtunut. Huvila pihoineen on säilynyt alkuperäisessä asussaan melko hyvin. Kuva Marja Piimies

Helsingin pitäjään kuuluneesta Oulunkylästä – Äggelbystä – lohkottiin tontteja huviloiksi jo 1800-luvulla kaupungin virkamiesperheille. Aseman valmistuttua 1881 asunnot muuttuivat nopeasti ympärivuotisiksi. Vuonna 1921 Oulunkylästä tuli itsenäinen kunta. Huvilarakentaminen tuotti monimuotoisen ympäristön, jossa nikkarityyli ja Terijoelta siirretyt huvilat vaihtelivat. Värikkäässä yhdyskunnassa asui paljon taitelijoita.

Vuoden 1946 alueliitoksen jälkeen kunta kaavoitettiin pääasiassa omakotialueiksi ja väljiksi kerrostalokortteleiksi. Rakennuskanta oli

Oulunkylän seurahuone on toiminut mm. ravintolana, asuintalona, Oulunkylän Pop/Jazz Konservatoriona ja nyt asukastalona. Kuva Marja Piimies.

vielä 1950-luvulla enimmäkseen suuria puuhuviloita. Niitä on vielä jäljellä varsinkin Veräjämäen puolella, muttamia myös rautatien länsipuolella. Sananmukaisesti näkyvimpänä pääradan itäpuolella Veräjämäessä on entinen Oulunkylän Seurahuone, joka nykyisin on asukastalona. 1950-luvulla Oulunkylään rakennettiin kerrostaloja rautatieaseman läheisyyteen ja Kustaankartanon vanhainkodin rakennusryhmä Tuusulantien ja Käskynhaltijantien kainaloon. Ensimmäinen asemakaava vahvistui vuonna 1952.

1970-luvulla nousi nykyisen Käskynhaltijantien pohjoispuolelle ajalleen tyypillinen Patolan kerrostaloalue – tulimyllykortteleissa tasakattoisia, kolmikerroksisia hissittömiä elementtitaloja. 1980-luvun lopulla rakennettiin Oulunkylään runsaasti, ja tyhjet tontit etenkin Veräjämäen osa-alueella täyttyivät suurista omakoti- ja rivitaloista. Uusimpia asuntoalueita ovat 1990-luvulla valmistunut Veräjälakso, Oulunkylän siirtolapuutarhaan rajoittuva noin 1 400 asukkaan kerrostaloalue sekä vuonna 2003 valmistunut Hankkijanmäen alue.

Holmbergin talo Larin Kyöstin tiellä on asuinkerrostalo. Kuva Marja Piimies.

Vantaanjoki rantapuistoinen ja ulkoilureitteinen sekä Pikkukosken uimaranta ovat tärkeimmät virkistysalueet Oulunkylässä. Liikuntapuistossa voi luistella tekojääkentällä, joka oli ensimmäinen Helsingissä. Kesäisin tekojäärata on tenniskenttinä. Liikuntapuistoon on keskitetty jääurheilutoimintaa enemmänkin, siellä on harjoitusjäähalli jääkiekkoilulle ja toinen tulossa. Urheilukentällä on lämmitettävä tekonurmi, mikä mahdollistaa jalkapalloilun jopa ympärivuotisesti.

Oulunkylän keskustassa erinomaisten bussiyhteyksien ja aseman tuntumassa on kaupallisten ja julkisten palvelujen keskittymä – vuonna 1987 valmistuneet liikekeskus ja kirjasto ja 1993 valmistuneet terveysasema ja palvelutalo. Oulunkylän keskustan kautta on linjattu poikittainen Itäkeskuksen ja Tapiolan välinen bussiyhteys, Jokerilinja. Nykyisen, hyvin suosituksen ja ruuhkaisen bussilinjan korvaamista raide-liikenteellä suunnitellaan.

↳ Kustaankartanon vanhustenkeskus lienee tutuin vanhusten palvelukeskus Helsingissä. Kuva Marja Piimies.

Patolan viihtyisää, vihreää asuntoaluetta. Kuva Marja Piimies.

Länsireunaan pääradan molemmin puolin on muodostunut ja muodostumassa tehokas toimistotalojen keskittymä, alue on liikenteellisesti erittäin hyvin saavutettavissa pääradan ja Tuusulanväylän risteyskohdassa.

Veräjälakson uudempiä asuntorakentamista. Kuva Marja Piimies.

Pikkukosken uimaranta Vantaanjoen laajentumassa. Atriumihainen suihku- ja pukusuojarakennus. Kuva Marja Piimies.

PIHLAJAMÄKI – 2000-LUVUN *Riitta Salastie, Taru Tynnilä* NÄKÖALAKAUPUNKI

Oulunkylä

Pihlajamäki

3,9 km | 14 min

4,1 km | 23 min

Pihlajamäki suunniteltiin ja rakennettiin pääosin vuosina 1959–1965. Se oli ensimmäisiä aluerakennuskohteita Suomessa. Suunnittelu alkoi vuonna 1959 Helsingin kaupunginvaltuuston päätettyä luovuttaa Aarnikanmäen alueen, noin 65 hehtaaria, alueen rakentamista varten. Asemakaavan laati arkkitehti Olli Kivinen, joka oli yksi aikakauden johtavia kaavasunnittelijoita.

Pihlajamäen asemakaava oli ensimmäinen ja ainoa puhdas solu-
asemakaava. Se perustui viiteen aluesoluun, jotka suunniteltiin omiksi kokonaisuusiksi lähikauppoineen. Solut sijoituivat umpikatujen varteen, kaksi lounaisosan kallioyalängölle, kaksi alueen koillisosaan sekä viides asuntosolu alueen pohjoisosaan alavammalle maalle. Ostoskeskus muodosti alueen sydämen Pihlajamäkeä jakavan laakson eteläpäässä.

Luonnonympäristön vaalimisen ohella Kivisen kaava perustuu alueen luonnonmuotojen hyväksikäyttöön ja kansainvälisen funktionalistisen kaupunkisuunnittelun perinteiden soveltamiseen suomalaiseen maisemaan. Vapaasti seisovat suuret kerrostalot sijoituivat laajojen viheralueiden keskelle.

Kuva kertoo kaiken Pihlajamäen ikkunanäkymistä. kuva Simo Karisalo.

Pihlajamäen rakentaminen jaettiin tasapuolisesti kahden rakennuttaja-organisaation välillä. Helsingin Asuntokeskuskunta Haka sai rakennettavaksi alueen koillisosan ja Sosiaalinen asuntotuotanto Oy (Sato) alueen lounaisosan. Saton alueen suunnittelusta järjestetyn arkkitehtuurikilpailun voitti vuonna 1960 arkkitehti Lauri Silvennoinen, joka ehdotuksessaan kehitti eteenpäin Olli Kivisen kaavallisia ideoita.

Pihlajamäki oli myös ensimmäisiä betonielementtirakentamisen kohteita Suomessa. Elementtirakentaminen nähtiin keinona rakentaa korkeatasoisia, moderneja asuntoja edullisesti. Pihlajamäessä uusi rakentamistekniikka yhdistettiin Tapiolan kaltaiseen puutarhakaupunki-ideologiaan. Pihlajamäestä haluttiin tehdä terveellinen ja luonnonläheinen lähiö.

1970-luvulla aluetta täydennettiin Rapakiventielle rakennetulla uudella kerrostaloryhmällä. Sen lisäksi aluetta on täydennysrakennettu myös 1990-luvulla. Arkkitehti Esko Korhosen suunnittelema alueen punatiilestä rakennettu kirkko valmistui 1976.

Pihlajamäki on hyvin säilynyt esimerkki suomalaisesta 1960-luvun metsälähiöstä, joka sai rakentamisaikanaan myös arkkitehtikunnan tunnustuksen. Alue edusti uudenlaista teollisen asuntorakentamisen mallia ja oli edelläkävijä elementtirakentamisessa. Alueen arvot liittyvät sekä asemakaavalliseen kokonaisuuteen, asuntopohjiin että korkeaan arkkitehtoniseen laatuun. Nykyään Pihlajamäki on yksi Helsingin DoCoMoMo-alueita (1989 perustettu kansainvälinen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö) yhdessä Maunulan Sahanmäen, Olympiakylän ja Taka-Töölön kanssa.

Pihlajamäki on suojeltu kaavaratkaisultaan, maisemaltaan ja rakennuksiltaan. Kuvat Simo Karisalo.

"Lasten ja nuorten vuoro vaikuttaa" -teemavuonna 2004 nuoret ideoivat nuorisopuistoa alueelle. Näiden ideoiden pohjalta monipuolinen puisto on toteutettu vuonna 2009. Kuvan keinu on tehty tilaustyönä suunnittelussa mukana olleiden nuorten ideoiden pohjalta. Kuva Päivi Kaartinen.

Pihlajamäki on ensimmäinen 1960-luvun betonilähiö, joka on Helsingissä suojeltu asemakaavalla. Myöhemmin tehdystä lisärakentamisesta huolimatta alkuperäinen asemakaavallinen asetelma on vielä selkeästi hahmotettavissa. Pihlajamäen rakennukset ja maisema muodostavat yhdessä suurimittakaavaisen veistoksellisen kokonaisuuden, jonka muodostama kokonaisuus on nyt myös asemakaavalla suojeltu.

Asemakaavatyötä edelsi kattava inventointi- ja arvottomistyö, jonka yhteydessä kehitettiin mm. uutta suojelukäsitteistöä. Uudenlaisen analyysikäsitteistöön vaikuttivat rakentamisen aikana vallalla ollut suurmaisemakäsitys ja metsäkaupunki-ideologia. Suojelun piiriin on otettu rakennuskannan lisäksi myös osittain istutusten ja metsän muo-

Ostoskeskuksen laajennussuunnitelmia. Kuva Arkkitehtitoimisto O+O (Veikko ja Johanna Ojanlatva).

dostama ympäristö: maiseman ja rakennusten vuoropuhelu olennaisena osana 1960-luvun perintöä. 1960-luvun asuinrakennusten lisäksi asemakaava suojelee alueen alkuperäistä rakennuskantaa edustavan ostoskeskuksen (Kaija ja Heikki Siren 1963) sekä alueen alkuperäiset 1960-luvun koulut. Viheralueiden osalta suojelemääräykset koskevat maiseman keskeisten osien, puistojen, metsäpihojen ja tärkeiden vihervyöhykkeiden ja näkymäalojen suojelemista, kehittämistä ja hoitoa.

Alueelle on valmistunut vuonna 2009 arkkitehtuuripolku, josta on internetissä tietoa sivulla: www.hel.fi./lahioprojekti/pihlajamaki_arkkitehtuuripolku sekä kartta tämän kirjan lopussa.

Arkkitehtuurinsa lisäksi Pihlajamäki on tunnettu jokakesäisestä blues-tapahtumastaan: Pihlajamäki goes blues, josta on tullut jo lähes masatapahtuma.

Jokakesäinen Pihlajamäki goes blues -tapahtuma Kiillepuistossa tarjosi jälleen 2009 nimekkäät esiintyjät monilukuisen yleisön riemuksi. Kuva Simo Karisalo.

MALMI – KOILLISEN HELSINGIN KESKUS *Tuula Helasvuo*

Pihlajamäki

Malmi

2,3 km | 8 min

2,7 km | 12 min

Malmintori on vilkas kaupan keskus. Kuva Simo Karisalo.

Malmi on toiminut alueellisena keskuksena jo yli sata vuotta. Ensin Malmi oli noin 50 vuotta Helsingin Pitäjän keskus vuoteen 1946 asti, jolloin koillis-Helsingin alue liitettiin Helsingin kaupunkiin. Alueliitoksen jälkeen Malmi toimi käytännössä koillis-Helsingin keskuspaikkana ja toimii edelleen. Tänä päivänä Malmi on myös toinen Helsingin aluekeskuksista.

Rautatieaseman avaaminen vuonna 1871 toi "taajaväkistä asutusta" sekä teollisuutta Malmille. Helsinkiin liittämisen jälkeen alkoi myös kaavoitus. Radan länsipuoli (Malmi, Tapaninkylä) sai ensimmäisen asemakaavan vuonna 1953 ja radan itäpuoli vasta 1964 eli lähes 20 vuotta alueliitoksen jälkeen.

Vuonna 1972 kaupunginvaltuusto päätti, että Malmista tulee Helsingin toinen aluekeskus ja silloin alkoi Malmilla kaavoitus uudelleen. Uusi radanpäällinen asema valmistui 1986 ja liitettiin kevyen liikenteen silloilla radan molemmille puolille. Tärkeimmät kaupalliset ja julkiset palvelut ovat asemasillan päätteinä olevien torien yhteydessä. Toimistorakennukset rakennettiin pääradan viereisiä katuja reunustamaan. Näin aluekeskus on myös pääosin toteutunut. Kaavoituksessa huomioitiin (kuten jo ensimmäisessä asemakaavassa) olemassa oleva

Näkymä Kirkonkyläntien sillalta.
Kuva Simo Karisalo.

Malmin virkistyskeskus toimii Ala-Malmilla, entisten von Essenin huvilan ja Malminkylän kartanon tiloissa. Kuva Simo Karisalo.

Malmitalon puisto on kunnostettu hienoksi vesiaiheineen. Kuva Simo Karisalo.

➤ Strömsin tilaa Ala-Malmilla, Latokartanontien varrelta. Kuva Simo Karisalo.

katuverkko, jonka seurauksena Malmi on saanut nykyisen hahmons. Myös vanhaa rakennuskantaa pyrittiin säilyttämään mahdollisimman paljon.

Aluekeskuksen rakentaminen pääsi alkuun vasta 80-luvulla. Uimahalli Ala-Malmin puolella ja kirkko Kirkonkyläntien varrella olivat ensimmäiset suuret julkiset rakennuskohteet. 80-luvun lopulla aluekeskus oli lähes valmiiksi rakennettu, Malmitalokin saatiin pitkän odotuksen jälkeen.

Päärata jakaa Malmin kahtia, Ylä-Malmiin ja Ala-Malmiin. Radan varrella, molemmin puolin, on julkisten ja kaupallisten palvelujen

ohella kerrostaloasutusta ja näiden ulkopuolelta Ylä-Malmin puolella alkaa laaja pientaloalue, joka jatkuu lännessä Vantaanjoelle ja idässä Tapaninkyläntielle asti. Ala-Malmin puolella taas on laajahko Longinojan puistoalue, jota ympäröi pientaloasutus sekä useat oppilaitokset.

Ylä-Malmin puolella on arkkitehti Kristian Gullichsenin suunnittelema hieno tiilinen kirkko vuodelta 1981 sekä sairaala, joka perustettiin jo noin 100 vuotta sitten. Sotavuosina 1939–1944 se toimi sotilas-sairaalana. Heti sodan jälkeen vuonna 1946 sairaala siirtyi Helsingin kaupungin sairaalaksi ja se nimitettiin Malmin sairaalaksi. Sairaala on nimetty nyt Itäiseksi yhteispäivystyssairaalaksi ja sen laajennustyöt ovat käynnissä. Vanhat sairaalarakennukset säilytetään.

Keskeistä Malmia, Ilmakuva: ©
kaupunkimittausosasto, Helsinki

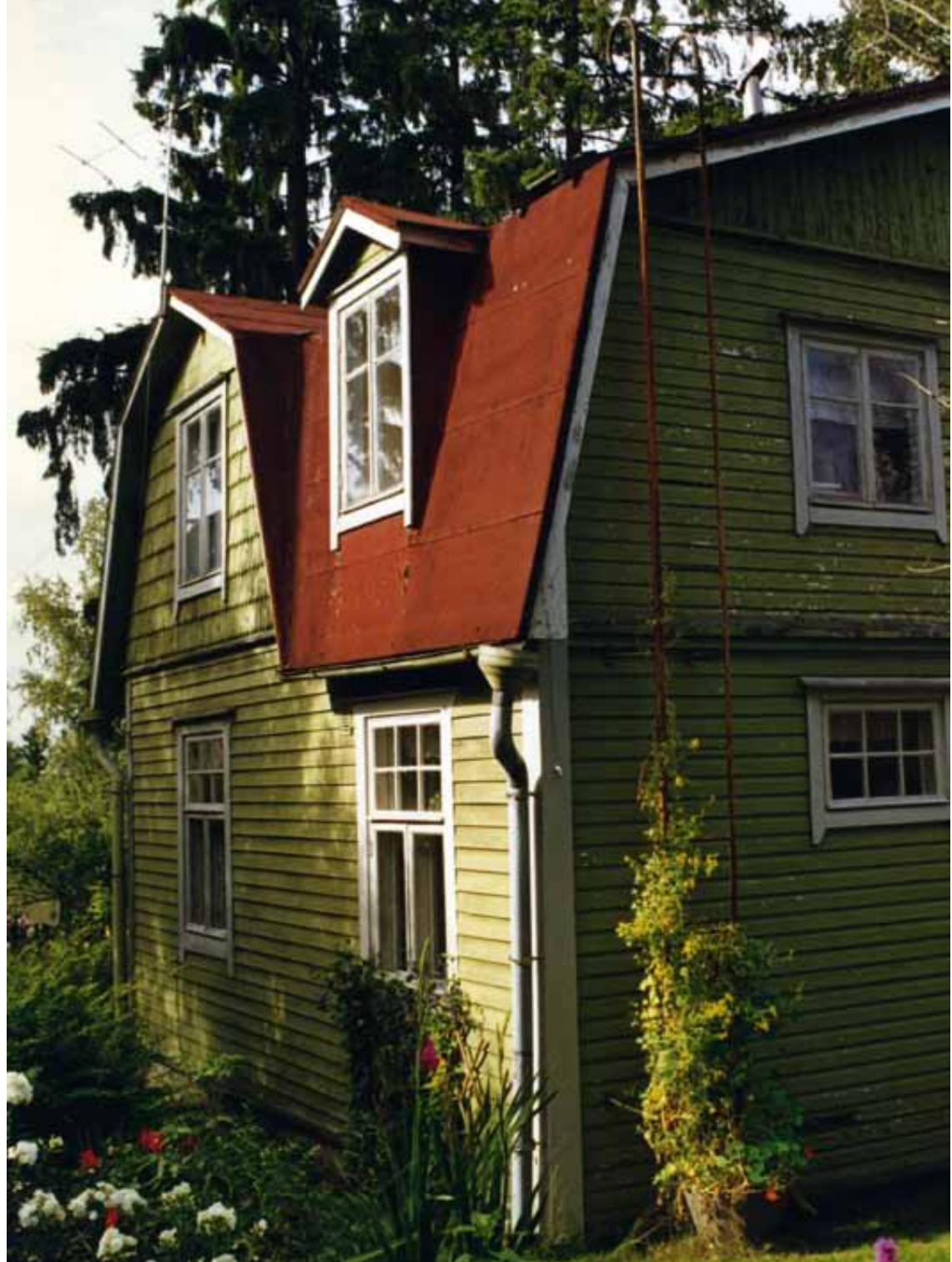
Ormuspeltoon tuleva kaupunkientaloalue on Malmin täydennysrakentamista, kaavoitusvaiheen suunnitelmakuva ja havainnekuva katumiljööstä kaupunkisuunnitteluvirasto. Kuva Sakari Pulkkinen.

Ala-Malmin puolella on vuonna 1890 perustettu hautausmaa entiselle sotilaitten harjoituskentän paikalle.

Malmin lentokenttä on myös Ala-Malmin puolella ja se avattiin liikenteelle vuonna 1936 ja toimii siellä edelleen. Lentokentälle etsitään uutta paikkaa pääkaupunkiseudulta ja nykyinen paikka on tarkoitus kaavoittaa lähinnä asuntotuotantoon.

Lähivuosina rakennettavia uusia asuntoalueita on suunniteltu lähelle Malmin keskustaa Ormusmäentien alueelle sekä Tattarisuon (laaja pienteollisuusalue lentokentän itäpuolella) ja Jakomäen välissä olevaan Alppikylään.

TAPANILA – KYLÄHENKEÄ *Johanna Mutanen* JA HAUSKOJA HUVILOITA

Malmi

Tapanila

2,1 km | 7 min

2,2 km | 5 min

Tapanila eli Mosabacka tai Mosa, jota voisi luonnehtia Helsingin Pispalaksi, rakennettiin 1910–1920-luvuilla tiiviiksi puuhvilakaupungiksi. Alueen rakentumisen taustalla olivat työväen asuntokysymyksen ratkaisemiseen liittyvät kokeilut ja englantilainen puutarhakaupunki-ideologia.

Arkkitehti Gustav Strengell oli yksi alueen kaavoitusta ja myyntiä varten perustetun yhtiön Ab Parkstad-Wanda-Puistokylä Oy:n osakkaista ja hän sai tehtäväkseen palstoitussuunnitelman laatimisen v. 1907. Englantilaisten esikuvien mukaisesti Strengellin kaavassa kadut olivat kaarevia ja maastoa myötäileviä. Ideana oli myös rakentaa alueelle Strengellin Egna Hem-tyyppiirustusten mukaiset valmiit talot avaimet käteen -periaatteella.

Strengellin suunnitelmat hylättiin kuitenkin pian ja maanmittari Oskar Immell ryhtyi palstoittamaan aluetta tärkeimpänä apuvälineenään viivotin. Strengell sai tehtäväkseen laatia myyntiesitteen itsellisen työväestön houkuttelemiseksi alueelle, pois pääkaupungin asuntokurjuudesta. Strengellin hehkutus valoisammista ja tilavammista asunnoista sekä terveellisemmistä ja onnellisemmista elämänehdoista vauhdittiikin tonttikauppaa merkittävästi, ja kylä kasvoi nopeasti.

Päivöläntien varresta.
Kuva Johanna Mutanen.

Tapanilan vanha koulu on valmistunut 1923. Kuva Johanna Mutanen.

Viivasuora katuverkosto suorakaiteisine tontteineen olisi tasaisessa maastossa tuottanut yksitoikkoista ympäristöä, mutta Tapanilan harjumaisemassa siitä muodostuu mielenkiintoinen, pitkiä näkymiä sisältävä katumiljö. Rakentamisen aikaan alue oli vailla virallista valvontaa, joten rakennuskannassa ei ole juuri havaittavissa yhtenäisiä aluekokonaisuuksia – Eгна Hem -talojakaan ei niiden vähäisen määrän ja monien muutosten takia enää erota muusta rakennuskannasta. Rakennukset sijoittuvat tonteille varsin vaihtelevasti, ja tyypillisesti rakennuskantaan kuuluu olennaisena osana pihaa rajaavat talousrakennukset. Rakennukset ovat yleensä puutaloja, mutta joukossa on myös rapattuja rakennuksia. Lasikuistit liittyvät sekä uudet että vanhat tapanilalaistalot vehreisiin pihoihin.

Tapanila rakentui rautatieyhteyden varaan Helsingistä eikä sen, toisin kuin englantilaiset esikuvansa, ollut tarkoitus olla työpaikkojen suhteen omavarainen. Tapanilaan syntyi kuitenkin omaakin teollisuutta jo 1900-luvun alussa, mm. tiilitehdas, sementtivalimo, kattohuopatehdas ja konepaja. Paikallinen teollisuus oli merkittävä työllistäjä ja omien tehtaiden tuotanto näkyy katukuvassa edelleen mm. mineriittikattona ja -julkisivuina. Nykypäivänä teollisuustoimintaa ainakin jossain muodossa on edelleen radanvarren kortteleissa, mutta sisempänä Tapanilassa Rajatien ympäristössä se on väistynyt asumisen tieltä. Teollisuusrakennukset ovat vaihtuneet uusiksi kerrostalo- ja rivitalokortteleiksi sekä Hiidenkiven kouluksi, mutta häivähdys historiasta on jäljellä vanhaan puhallintehtaaseen saneeratuissa loft-asuntorakennuksessa.

Kaivo Hiidenkiventiellä.
Kuva Johanna Mutanen.

Vanha puhallintehdas (punainen talo taustalla) on muutettu asumiseen. Kuva Sari Ruotsalainen.

Mosa herää – keväinen tapahtuma Tapanilassa. Kuva Timo Hyvönen.

↗ Rajatiellä on uutta asuntorakentamista. Kuva Anu Kuutti.

→ Portti Kanervatiellä. Kuva Johanna Mutanen.

Tapanilan kylämäisyys näkyy paitsi pientalomaisessa rakennustavassa, myös omista palveluista. Kirkko, koulu ja tori ovat keskellä kylää. Vapaapalokunnan talo ja työväentalo tarjoavat myös kokoontumispaikkoja asukkaille. Kirjasto ja urheilukeskus ovat harrastustoiminnan keskuksia. Kyläläisten aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden osoituksia ovat

vuosittaiset kylätapahtumat: huhtikuussa Mosa herää ja joulukuussa elävä adventtikalenteri kerää väen pihoihin ja kadunvarsille kuuntelemaan ja katselemaan.

Vieläkin pätee 1920-luvun aikalaiskuvaus Mosabackan yhteisöstä, joka oli rakennettu metsään ja jossa "suorien teitten varsilla toinen toisensa vieressä on mäntyjen ja kuusten ympäröimiä hauskoja huviloita".

TAPULIKAUPUNKI – ELÄVÄ ESIKAUPUNKI *Tuomas Eskola* PÄÄRADAN VARRESSA

Tapanila

Tapulikaupunki

1,9 km | 7 min

2,3 km | 14 min

Tapulikaupunki sijaitsee pääradan varressa Pohjois-Helsingissä Puistol-
lan aseman länsipuolella vain noin 3 kilometriä Malmin aluekeskuk-
sesta pohjoiseen. Kerrostalovaltainen alue on rakennettu pääasiassa
1970–1980-luvulla. Asukkaita alueella on nykyisin noin 4500 ja
asuntoja 2600.

Tapulikaupungin kerrostaloalueen historia alkaa Puistol-
lan kaavarunkotyön laatimisesta 1970-luvun alussa. Pääosa nykyisin
rakennetusta alueesta oli vielä tuolloin peltoviljelykäytössä ja alueen
pohjoisosassa toimi Maatalouden tutkimuskeskuksen sikatalouskoe-
asema. Pientaloasutusta Tapulikaupungintien pohjoispuolelle ja Ta-
panilan pohjoisosaan oli alkanut syntyä jo 1900-luvun alkupuolella.

Tapulikaupungin kaavallinen ratkaisu edustaa 1970-luvun alun kau-
pungisuunnittelun periaatteita, jolle tyypillistä ovat suorakulmaisesti
sijoitetut kerrostalokorttelit ja niitä ympäröivät maanpäälliset pysä-
köintikentät. Ajoneuvoliikenne on suunniteltu ”ulkosyöttöiseksi”, joka
mahdollistaa alueen keskelle jäävän laajan puistoalueen, Maatullin-
puiston, rauhoittamisen liikenteeltä. Asuminen tukeutuu hieman ete-
lään alkuperäisestä paikastaan siirrettyyn Puistol-
lan juna-asemaan ja sen ympäristön kaupallisiin ja julkisiin palveluihin. Alueen sisäiset

Ilmakuva Puistol-
lan aseman
ympäristöstä. Ilmakuva © Kaupunki-
mittausosasto, Helsinki.

kevyen liikenteen raitit suuntautuvat säteittäisesti asemalta ympäröiviin kortteleihin, pääraitti Maatullinkuja yhdistää koko alueen itä-länsisuunnassa. Nämä suunnitteluperiaatteet ovat kestäneet aikaa ehkäpä suuria ja hieman etäälle asuinrakennuksista sijoitettuja maanvaraisia pysäköintikenttiä lukuun ottamatta.

Kerrostaloalueen itäosan elementtirakenteiset kerrostalot rakennettiin 1970-luvun aikana, länsiosan punatiili- ja klinkkeripintaiset rakennukset edustavat 1970-luvun loppua ja 1980-lukua. Kuten monilla muillakin alueilla, saatiin palvelujen rakentamista myös Tapulissa odotella. Tilapäinen koulu ja muutama päiväkotitoimitus saatiin rakennettua heti aluksi, mutta esim. asemanseudun punatiilipintaiset rakennukset (mm. kaupat, kirjasto, nuorisotila ja terveysasema) valmistuivat vasta 1980-luvun puolivälissä.

Tapulikaupungin kaupallinen keskus on Ajurinaukiolla. Siellä sijaitsevat mm. kaupat, posti, nuorisotalo ja terveysasema. Kuva Tuomas Eskola.

Ensimmäisinä vuosinaan uusi lähiö oli nimeltään Puistolan asemaseudun kerrostaloalue. Alueen ympärillä kulki jo tällöin Tapulikaupungintieksi nimetty pääkatu. Pikkuhiljaa tien nimi vakiintui asukkaiden keskuudessa koko alueen nimeksi ja lopulta nimi Tapulikaupunki myös virallistettiin. Muut kadut nimettiin Tapulikaupunki-teeman mukaisesti.

Tapulikaupungissa on 2000-luvulla kartoitettu asuntojen täydennysrakentamisen mahdollisuuksia alueen väestön ikärakenteen vanhentumassa ja perhekuntakoon sekä väkiluvun pienentyessä. Palvelujen ylläpitämiseksi on myös alueen väestön määrää ylläpidettävä. Aseman pohjoispuolelle valmistui suurehko asuinkerrostalokortteli jo 2000-luvun alussa. Vuodesta 2005 on alueelle vuosittain laadittu asemakaavoja tyhjiin tonttien ja kadunvarsien täydennysrakentamiseksi teemalla ”Perheasuntoja puistojen ääreen”.

Helsingin kaupunginorkesterin lastenkonsertti Tapulin seurakuntakeskuksessa 2008. Kuva Simo Karisalo.

→ Vanhempaa ja 2000-luvun asuntorakentamista aivan Puistolantien aseman Vieressä. Kuva Pirjo Ruotsalainen

→→ Leikkipuisto Tapulin kesäpäivä. Kuva Tuomas Eskola.

Tapulikaupungin vahvuudet: hienot puisto- ja lähivirkistysalueet, hyvät lähipalvelut, edullinen sijainti pääradan varressa sekä kotiseudustaan huolehtivat asukkaat luovat jatkossakin edellytykset alueen kehittymiseksi radanvarsilähiöstä eläväksi esikaupungiksi.

SILTAMÄKI – *Johanna Mutanen* NAAPURILÄHIÖ

Tapulikaupunki

Siltämäki

2,4 km | 9 min

2,4 km | 7 min

Siltämäen puisto Keravanjoen
jokivarsimaisemassa.
Kuva Marina Fogdell.

Siltämäki on värikäs talvellakin.
Kuva Mikko Tainio.

Siltämäen asuinalue on varsinainen löytö retrosukupolven edustajalle: 1960-luvun ihanteiden mukaan rakennettu asuinalue on lähes alkuperäisessä muodossaan nykyisinkin. Keski-ikäisille suomalaisille taas alue on tuttu 1960–70-lukujen vaihteen ajankuvana Naapurilähiö-televisiosarjan tapahtumapaikkana.

Siltämäki on rakentamisajankohdalleen tyypillisistä metsälähiöistä poiketen rakennettu avoimeen kulttuurimaisemaan, Keravanjoen jokilaakson pelloille Helsingin Pitäjän kirkkoa vastapäätä. Väljien

metsälähiöiden jälkeen 1960-luvun kaupunkisuunnittelun uutena ihanteena tavoiteltiin tiivyyttä suomalaisten puukaupunkien tapaan ja ideologian iskulauseeksi nousi slogan "kompaktikaupunki on kontaktikaupunki". Myös alueen "kirjahyllyrunkoisten" rakennusten mataluus ja pienempi mittakaava erottaa sen muista samanaikaisista lähiöistä. 1970-luvun energiakriisin vaikutukset eivät näy vielä Siltamäen rakentamisessa. Asuntojen ikkunat ovat suuria ja lasipintaa on paljon. Ensimmäisen kerroksen asunnoista on yleensä maantasoyhteys omalle pihalle, mikä saa kerrostaloasumiseen pientaloasumisen tuntua. Porrashuoneiden ja parvekeovien kirkkaat perusvärit tuovat julkisivuihin iloista vaihtelua.

Yksi onnistuneiden asuinalueiden yhteinen ominaisuus on se, että alueen asemakaavoitus ja rakennussuunnittelu ovat samaa paria ja täydentävät toisiaan. Arkkitehti Pentti Ahola sai suunnitella Siltamäen asemakaavan samoin kuin alueen kaikki rakennukset detaljeineen ja pihoineen. Siltämäestä

muodostui poikkeuksellisen laadukas ja yhtenäinen kokonaisuus siitä huolimatta, että iso aluekokonaisuus toteutettiin aluerakennusmenetelmin ja elementtituotantoa hyödyntäen.

Suoraan kerrostaloalueeseen rajoittuva Siltamäen puisto jokivarsiosuusiin, maisemapuistoineen ja liikuntakenttineen on monimuotoinen, kaunis ja laaja viheraluekokonaisuus. Keravanjoen ympäristö on tärkeä osa Helsingin vanhaa kulttuurimaisemaa. Vanha mylly ja siihen liittyvä koskimiljöö Keravanjoen mutkassa on kunnostettu osaksi jokivarsimaisemaa. Taitavasti asuntoalueen rakentamisen ylijäämämasseista muotoillut kumpuilevat nurmetetut maaston muodot ovat selkeä vastakohta tiukan geometrisesti rakennetulle asuinalueelle. Vanhan lähteen paikalle on rakennettu osin luonnonmukaiseksi jätetty puistolampi. Vaikuttavan lisän puistoon tuo sinne vuonna 1997 sijoitettu kuvanveistäjä Radoslaw Grytan moniosainen teos Monumentti tavallisille.

Kortteleista syntyy tilasarjoja ja näkyviä avoimeen maisemaan.
Kuva Marina Fogdell.

↖ Siltamäen puisto Keravanjoen jokivarsimaisemassa.
Kuva Marina Fogdell.

← Siltämäestä on laadittu inventointi- ja kehittämisselvitys: Siltamäen kontaktikaupunki (Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2009:3). Yleiskaava 2002:ssa Siltämäki on määritelty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta arvokkaaksi alueeksi. Kuva Marina Fogdell.

Helppoiten pääset seuraavaan kohteeseen, Maunulaan, ottamalla rautatieasemalta bussin, mutta upea on myös pyöräretki pitkin Keskuspuistoa. Maunulassa kohtaat taas jokerilinjan. Maunulan kupeessa on idyllinen Pirkkolan pientaloalue.

MAUNULA – ASUMISTA KESKUSPUISTON KAINALOSSA

PIRKKOLA – OMAKOTIALUEIDEN HELMIÄ *Sari Ruotsalainen*

Rautiasema

Maunula

7,3 km | 26 min

8,3 km | 23 min

Männikkötie 5:n viehkot,
kaarevat talot ovat Kaj Englundin
suunnittelemia. Kuva Sari
Ruotsalainen.

Maunula on rakentunut Oulunkylän kartanon maille vuodesta 1946. Kerrostaloista pääosa on 1950–1970-luvuilta. Maunulassa on kaksi kaupallista keskusta: 1950-luvulla nk. Saunabaarin (entinen yleinen sauna, nykyinen toimisto- ja kokoontumistila) viereen rakentunut keskusta Metsäpurontien varrella ja myöhemmin rakentunut Suursuon ostoskeskus.

Vuosina 1949–57 rakennettiin pääosa Maunulan eteläosan valtakunnallisestikin merkittävästä asuntoalueesta. Se edustaa jälleerakennuskauden uutta esikaupunkirakentamista, jolle on ominaista luonnonmaisemaan istuva ja maaston muotoja noudatteleva talojen sijoittelu ja katuverkko. Rakennukset on ryhmitelty tiiviisti siten, että on syntynyt suojaisia ulkotiloja ja -pihoja. Osa pihosta on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan liuskekivipolkuineen ja istutuksineen. Alueen tunnetuimmat osakokonaisuudet ovat arkkitehtien Viljo Revellin ja Keijo Petäjän suunnittelema Kansanasunnot Oy (Metsäpurontie 26–31 ja Vesakkotie 2–6) sekä arkkitehti Hilding Ekelundin suunnittelema

Talviaurinko
leikkii
1950-luvun
Maunulan
pihoilla.
Kuva Sari
Ruotsalainen.

Sahanmäen asuntoalue (Rajametsäntien, Paanutien ja Pakilantien väliin jäävä kolmio), jotka molemmat kuuluvat suomalaisen sodan jälkeisen modernin asuntoarkkitehtuurin klassikoihin.

Sahanmäen alue on valittu Helsingin Olympiakylän, Taka-Töölön ja Pihlajamäen ohella kansainväliseen nk. DOCOMOMO-valikoimaan yhtenä suomalaisen modernin arkkitehtuurin kärkikohteena. Mielenkiintoisia kokonaisuuksia ovat myös Koivikkotien rivitalot, (Koivikkotie

Rivitaloja Koivikkotiellä. Kuva Sari Ruotsalainen.

Kesäpäivää Pirkkolan urheilupuistossa. Kuva Simo Karisalo.

12–30), kahdesta kaareutuvasta talosta muodostuva arkkitehti Kaj Englundin suunnittelema Männikkötie 5 ja arkkitehti Esko Toiviaisen suunnitteleman hiljattain alkuperäiseen asuun palautettu kortteli Vesakkotie 1–7. Alueen pihoja ja puistoja ovat olleet suunnittelemassa mm. aikansa kuuluisimpiin lukeutuvat puutarha-arkkitehdit Paul Olsson ja Elisabeth Koch. Maunulan alue onkin edustava esimerkki helsinkiläisestä modernista puutarhakulttuurista.

Pakilantien itäpuolinen Suursuon alue on rakentunut pääosin vuosina 1960–70. Suurin osa rakennuksista on ajalle tyypillisiä pitkiä kerrostaloja.

Suursuon keskus on lähivuosina muuttumassa. Alueen ostoskeskus puretaan ja tilalle rakennetaan asuntoja ja liikkeitä. Suursuon koillispuolelle on tulossa 400 asukkaan pientaloalue, jonka rakentaminen alkanee n. vuonna 2012. Raidejokeri-linjaa suunnitellaan parhailaan Pakilantielle ja Pirkkolantielle.

Maunulassa on yksi Helsingin merkityistä luontopoluista. Noin 3.8 km pitkä reitti alkaa Metsä-purontieltä, Koivikkotien ja Pirkkolantien välistä ja kiertää polkuja ja pyöräteitä pitkin Patterinmäelle. Reitin varrella on Maunulan luonnosta kertovia opastetauluja. Suursuon koilliskulmassa on erittäin suosittu ja tyylikkäästi toteutettu esteetön vanhusten kuntopolku.

Ensimmäisen maailmansodan aikana rakennettiin Maunulan pohjoisosaan nytemmin muinaismuistolaila suojeltu Patterinmäen alue,

Lampuotilantien uutta pientalorakentamista. Kuva Simo Karisalo.

Sympaattista Pirkkolaa. Kuva Sari Ruotsalainen.

Vanhusten kuntopolku on ainoa laatuaan Helsingissä. Kuva Sari Ruotsalainen.

jossa on tykkipatterin tuliasema taisteluhautoineen. Suomen ensimmäinen pelkästään urnahautauksia varten vuonna 1966 rakennettu hautausmaa, Maunulan urnalehto, sijaitsee Keskuspuistossa Maunulan länsipuolella. Erik Sommerschildin suunnittelema hautausmaa on pinta-alaltaan kahdeksan hehtaaria ja hautoja on nykyään noin 11 000.

Maunulan maja on vilkkaan ulkoilureitin varrella, Keskuspuistossa, Maunulan koillisosassa. Maunulan majassa on suosittu kahvio ja puulämmitteinen sauna. Sauna lämpiää erikseen miehille ja naisille kerran viikossa.

Pirkkola on talvisodan jälkeen vuosina 1940–41 rakennettu omakotitaloalue. ”Ruotsalaistalot”, 150 puurakenteista elementtitaloa saatiin lahjoituksena Ruotsista. Pirkkolan Viidenrajantien ja Maunulan Lamputilantien varressa katuja reunustavat hyvin säilyneet rintamamiestalot.

Pasilasta, Maunulan eteläpuolelta, erkaneerai luoteeseen. Jää pois Ilmalan jälkeisellä pysäkillä ja olet Etelä-Haagassa Huopalahden asemalla. Jos astut junaan takaisin, voit jatkaa joko rantarataa tai tulevaisuudessa lentokentälle johtavaksi kehäradaksi muuttuvaa Martinlaakson rataa. Martinlaakson radan varrella seuraavat asemat ovat Pohjois-Haaga, Kannelmäki ja Malminkartano, rantaradan pysäkkejä puolestaan ovat Valimo ja Pitäjänmäki. Näitten asemien ympäristössä on paljon nähtävää ja koettavaa.

HAAGAT – VEHREYTTÄ, HISTORIAA, PALVELUJA *Päivi Sarmaja*

Rautieasema

Pohjois-Haaga

8,5 km | 30 min

7,8 km | 13 min

Etelä-Haaga oli Huopalahden aseman ympärille rakentunut huvilayhdyskunta jo 1900-luvun alussa. Taajaväkinen yhdyskunta se oli 1906–22 ja Haagan kauppala 1923–45. Kun Haaga liitettiin Helsingin kaupunkiin suuressa alueliitoksessa vuonna 1946, oli alueella yhteensä yli 600 huvilaa ja ulkorakennusta. Nyt samalla alueella on noin 500 rakennusta. Kaupunkiin liittämisen jälkeen 1950–70-luvuilla purettiin Etelä-Haagan ensimmäisen asemakaavan mukaisesti lähes koko huvilayhdyskunnan aikainen rakennuskanta. Huvilat ja talousrakennukset saivat väistyä uusien kerrostalojen tieltä.

Pohjois-Haaga rakennettiin Haagan kauppalan takametsiin 1950-luvun alussa silloista rakentamistapaa noudattaen vapaasti puistomaisilla tonteilla seisovien asuin- ja rivitaloin. Entisen ampumaradan paikalle nousi vuonna 1970 ns. Pohjois-Haagan lisäalue betonielementtitaloineen Teuvo Pakkalan tien ja Maria Jotunin tien varrelle. Haaga-Vantaa-projektin tuloksena rakennettiin 1970–80-lukujen taitteessa Martinlaakson radan varteen Pohjois-Haagan asema ja sen ympärille Kaupintien molemmin puolin asuin- ja toimistotaloja tehokkaasti toimintoja sekoittaen. Kaupintien pohjoispuolelle rakentui Lassilan asuntoalue pian Pohjois-Haagan asemanseudun jälkeen.

Etelä-Haagan katunäkymiä. Kuva
Pirjo Ruotsalainen.

Haagan kultareunaa Vanha viertotie
8:n pihalta. Kuva Päivi Sarmaja.

Valkoinen talo Ilkantiellä on
kuulovammaisten talo. Kuva Pirjo
Ruotsalainen.

Etelä-Haagan länsiosaan rakennettiin vuonna 1959 Pohjola-yhtiön henkilökuntaa varten yhtenäinen punatiilinen asuntopuutarhan alue Haagan "Kultareuna", joka käsitti 23 arkkitehti Eino Tuompon suunnittelemaa asuinkerrostaloa ja rivitaloa. Alue rakennettiin entiselle Dan Wardin kauppuutarhan alueelle.

Etelä-Haagan viehätys piilee edelleenkin sen pienimittakaavaisuudessa. Kapeiden, maastonmuotoja kauniisti myötäilevien katujen varilla on paljon puita ja pensaita, eivätkä pienet kerrostalot häiritse kokonaisuutta.

Haagassa on useita julkisia palvelurakennuksia, oppilaitoksia, peruskouluja, lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia, mm. Suomalainen Yhteiskoulu, ruotsinkielinen ala-aste ja lukio Lärkan, Haaga Instituutti, Haagan ammattikoulu, Kuulovammaisten talo Valkea talo, Mormonikirkko sekä useita vanhainkoteja ja vanhusten palvelukeskuksia, mm. Riistavuoressa, jotka palvelevat koko kaupunkia.

Haagan huvilayhdyskunnan ajalta on peräisin Etelä-Haagan katuverkko mutta valitettavan vähän rakennuksia, joista osa on asemakaavalla suojeltu ja loput suojellaan lähitulevaisuudessa. Lisäksi Haagassa on useita 1960–70-luvun modernin arkkitehtuurin suojelukohteita, mm. Haagan ammattikoulu, jonka suunnittelivat arkkitehtiveljekset Timo ja Tuomo Suomalainen samoihin aikoihin Tempeliaukion kirkon kanssa.

Yksi Haagan huviloista
Oskelantiellä.
Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Rhodot kukkivat kesäkuun alussa Aino Ackten tien ja Eliel Saarisen tien läheisessä Alppiruusu puistossa. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Alppiruusu puisto Laajasuontien-Paatsamatien varrella Huopalahden aseman pohjoispuolella Haagan kaunistus on etenkin rhodojen kukinta-aikaan, joka on parhaimmillaan parillisten vuosien kesäkuun alkupuoliskoilla. Tässä Helsingin kaupunginpuutarhuri Pekka Jyrängön ja Helsingin yliopiston kasvitieteen professori Tigerstedtin vuonna 1974 Laajasuolle perustamassa puistossa on kasvatettu useita pohjoiseen ilmastoon sopeutuvia rhododendron-lajikkeita.

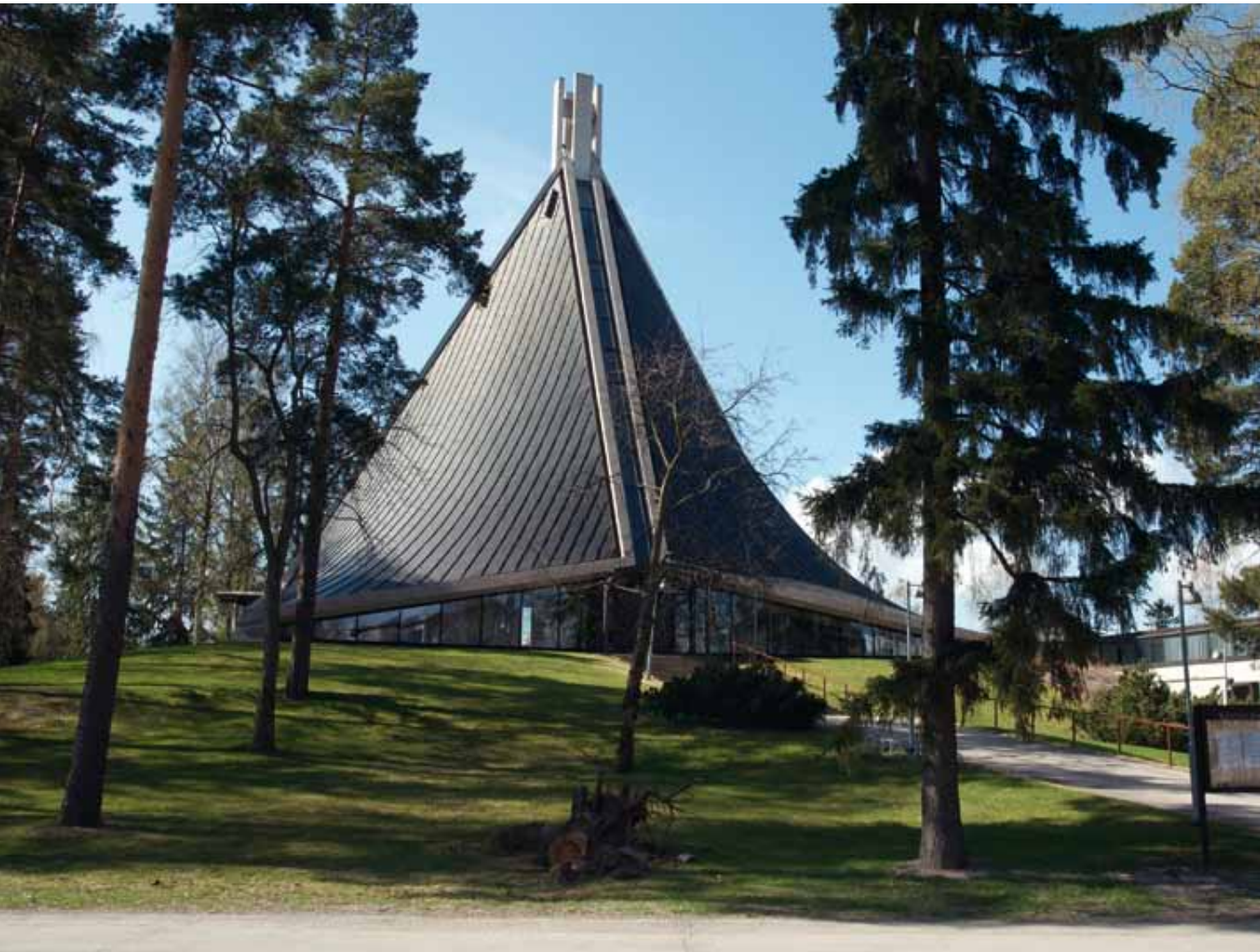

Suurin osa Haagan asunnoista on pieniä. Asuntojen keskikoko on Etelä-Haagassa 44 m², koko Haagan peruspiirissä se on 52 m². Alueelle kaivattuja suuria asuntoja pyritään saamaan täydennysrakentamisen avulla Laajasuon alueelle kaavoitetulle ns. Haagan keski-osan alueelle ja parhaillaan kaavoitettavalle Isonnevan alueelle Etelä-Haagaan uusiin haagalaisiin 4-kerroksisiin rapattuihin kerrostaloihin ja matalampiin rivitaloihin.

Pohjois-Haagan asuntotorneja Adolf Lindforsin tiellä. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

↖ Pohjois-Haagaa, Näyttelijäntien viehättävää asuinaluetta. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

KANNELMÄKI – TÄYDEN PALVELUN ASUINALUE *Leena Kokko*

Pohjois-Haaga

Kannelmäki

1,4 km | 5 min

1,3 km | 3 min

Kannelmäen kirkko on vihitty käyttöön 1968. Sen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Marjatta ja Martti Jaatinen. Kuva Anu Kuutti.

Etelä-Kaarelaksi nimetty kaupunginosa syntyi Vantaan kaupungin rajalle vuonna 1946, kun Helsingin kaupunkiin liitettiin osa Helsingin pitäjään kuuluneesta vanhasta Kaarelan kylästä. Etelä-Kaarelaan kuuluivat Kannelmäki, Malminkartano, Hakuninmaa ja Maununneva. Alueen nimi on sittemmin muutettu Kaarelaksi. Suurin osa alueesta oli rakentamatonta maanviljelys- ja metsätalousmaata. Alueella oli mm. muinaisjäännöksiä sekä jäänteitä vuosisadan alussa rakennetusta maalinnoitusketjusta. Alueen luontoa rikastaa Mätäoja rehevine rantoineen.

Kerrostalojen rakentaminen Kannelmäessä alkoi, kun Kannelmäen ensimmäinen asemakaava oli vahvistettu vuonna 1957. Vanhin osa Kannelmäestä rakentui ennen vuotta 1970 Kanneltien ja Vanhaistentien muodostaman renkaan ympäristöön. Talot ovat enintään nelikerroksisia, rapattuja ja harja- tai pulpettikattoisia. Rakennukset ovat avoimesti maastoon sijoitettuja ja maaston muotoja mukaelevia.

Kun siirryttiin rakentamaan Kannelmäen vanhimman osan ulkopuolelle, asemakaavat olivat ruutukaavoja ja talot rakennettiin elementtirakenteisina. Kannelkylän puuelementti-rakenteinen rivitaloalue Kannelkylä, Soittajanpolun alue ja Halsuantien alue rakennettiin vuoteen

1980 mennessä. Antinniityn alue valmistui 1989. Täydennysrakentamisena rakennettiin 1990-luvun lopussa Kannelniityn matala-tiivis-tyyppinen alue.

Asuinrakentamisen myötä saatiin julkisia palveluita, mm. kansakoulu, oppikoulu, lukio ja päiväkoteja. Lukio menetettiin myöhemmin. Kannelmäen kirkko valmistui v 1968. Myös kaupallisia palveluita saatiin: Kannelmäen vanha ostoskeskus valmistui v 1959. Siinä oli aluksi hyvät ja monipuoliset palvelut. Autotavaratalo Maxi-Market rakennettiin 1973.

Uuden Kannelmäen rakentaminen nauhamaisena rakenteena juna-radan varteen alkoi v 1970. Se rakennettiin huomattavasti tehokkaammin kuin vanha. Alussa rakentaminen perustui ruutukaavaan: nykymittakaavan mukaan leveät kadut ja osalla aluetta varsin riisuttu elementtirakentaminen. Asuinrakennusten korkeudeksi oli määrätty 5–8 kerrosta.

Kannelkylää. Kuva Anu Kuutti.

Uuden Kannelmäen alueelle nousi runsaasti kaupungin vuokrataloja ja myös HOAS:n ylioppilasasuntoloita. Helsingin yliopiston maale, radan itäpuolelle rakennettiin nauhamainen Mikonmäen alue, jonne sijoittui myös terveyskeskus. V 1977 valmistui Pelimannintien alue. 1980-luvulla rakennettiin Trumpettitien alue ja Kannelmäen asemanseutua, jonne rakennettiin Sitratori ja sen ympärille liike- ja toimistotaloja. Läntinen kulttuurikeskus Kanneltalo valmistui 1992. Rakennuksessa on erittäin monipuoliset palvelut, mm. työväenopiston, kirjaston, nuorisotalon sekä kulttuuriasiainkeskuksen tiloja, kaksi auditoriota ja näyttelytiloja.

Viimeisenä rakentamattomana alueena säilyi Pasuunatien alue, jota on alettu rakentaa nyt 2000-luvulla.

Kannelniitty sijaitsee kahden omaleimaisen ja mittakaavaltaan erilaisen 1970-luvun asuntoalueen välissä. Kuva Sari Ruotsalainen.

Pasuunakujan värikästä rakentamista. Kuva Sari Ruotsalainen.

Täydennysrakentamista ja vanhempien rakennusten kunnostusta Poutunkujalla. Kuva Anu Kuutti.

MAANLÄHEISESTI URBAANI MALMINKARTANO *Suvi Tyynilä*

Kannelmäki

Malminkartano

1,6 km | 6 min

1,4 km | 4 min

Malminkartanon ehkä tunnetuimmat asuintalot ovat aseman vieressä sijaitsevat arkkitehti Ralph Erskinen suunnittelemat. Kuva Simo Karisalo.

Malminkartano on persoonallinen osa Helsinkiä. Noin 9 000 asukkaan punatiilinen, pikkukaupunkimainen kaupunginosa on rakentunut junaradan varrelle Kaarelan peltomaisemaan 1970-luvun lopulta lähtien. Alueella on rikas historia ja monipuoliseen kaupunkielämään tähtäävät suunnitteluperiaatteet.

Helsingin varhaisin asutus syntyi kivikaudella Malminkartanon alueelle, silloisen Litorina-meren rannikolle joen suistoon. Mätäjoki oli merkittävä Vantaanjoen lasku-voma ennen kuin maa nousi ja Vantaa muutti suuntaansa itään. Alueelta on löydetty muinaismuistoja ja mm pronssikautinen kulttipaikka. Malminkartanon tila tunnetaan keskiajalta. 1600-luvulta lähtien kartano laajoine peltoineen toimi sata vuotta upseerien virkatalona ja myöhemmin valtion vuokratilana. 1900-luvulla se toimi yliopiston opetus- ja koetilana. Osa suurta hedelmätarhaa on säilynyt kartanon pohjoispuolella, ja lehmät laidunsivat niityillä vielä 1970-luvulla. Yksikerroksinen puinen kartanon päärakennus vuodelta 1734 on nykyisin asuinkäytössä.

Malminkartanon ensimmäinen kaavoittaja Heikki Kaitera suunnitteli nukkumalähiön sijaan sekoittunutta kaupunkirakennetta: asumista ja työpaikkoja, liikkeitä ja palveluita, kerrostaloja ja pientaloja samoihin kortteleihin, ostoskeskuksen sijaan kivijalkakaupat kävelykatujen ja aukoiden varsille. Rakennukset ovat ilmeikkäitä ja katuja reunustavat

usein arkadit. Puistot ja suuret korttelipihat antavat vehreyttä. Katuverkko on ulkosyöttöinen ja keskellä aluetta on juna-asema kalliotunnelissa, joka yhdistää eteläiset ja pohjoiset korttelialueet.

Malminkartanossa on oltu avoimia kunkin ajan uusille ajatuksille. Alue oli tutkimuskohde luonnonolosuhteiden huomioonottamisessa kaavoituksessa. Arkkitehti Ralph Erskine suunnitteli aseman lähelle hienon terassitalokorttelin tiiviissä vuorovaikutuksessa asukasryhmien kanssa. Radan suuntaan Malminkartanon maamerkinä toimiva graafinen talomuuri avautuu vehreälle korttelipihalle lämminsävyisin puuterassein ja korttelin keskellä on pientaloja. Vieressä sijaitsee Puustellin monitoimitalo, jossa sijaitsevat koulu ja kirjasto (suunnittelijat Järvinen ja Airas). Von Glahnin puiston eteläpuolisessa korttelissa järjestettiin kilpailu kerrostalojen kehittämiseksi (suunnittelija A-konsultit). Korttelin täydentävät Raili ja Reima Pietilän suunnittelemat kaksikerroksiset koetalat. Toiskantiellä kehiteltiin pihakatuja ja Vuorenjuussa pilotoitiin yhteen rakennettujen kaupunkipientalojen rakentamista. Pohjoisella asema-aukiolla Tuohiaukiolla on rakennettu rivi- ja kerrostalot kiinni toisiinsa ja portiksi katualueen yli. Malminkartanon pohjoisosaan lähivuosiin rakennettavalle Honkasuon pientaloalueelle suunnitellaan puu- ja matalaenergiarakentamisen koehankkeita.

Mätäjoen laakso Malminkartanon itä- ja eteläpuolella on osittain luontokohde, jossa voi kuulla satakielien laulavan, osaksi suosittua puistomaista ulkoilualuetta. Kesäkuun alussa pidettävä Mätäjokifestivaali on kasvanut vilkkaaksi kaksipäiväiseksi kulttuuri- ja markkinatapahtumaksi. Sen yhteydessä mm lasketaan lohia jokeen ongittavaksi. Loppukesän perinteeksi muodostunut kylätapahtuma,

Malminkartano on kuin sympaattinen pikkukaupunki. Kuva Tuula Helasvuo.

Vuorenjuuren viehkot kaupunkipientalot on rakennettu kiinni toisiinsa. Kuva Simo Karisalo.

Kesäpäivää keskellä Malminkartanoa sijaitsevan Piikapuiston lammikon ympäristössä. Kuva Simo Karisalo.

Malminkartanon elojuhlat järjestetään Piianpuiston asukaspuistossa, vanhojen rakennusten pihapiirissä.

Malminkartanon luoteisosassa nousee täyttömäki, Malminkartanon-huippu. Mäki sijaitsee kolmen kunnan, Helsingin, Espoon ja Vantaan rajoilla. Se on Helsingin korkein kohta, josta avautuu hienot näköalat ympäristöön. Huipulle johtaa puuporras, jossa on noin 400 askelmaa. Talvella, erityisesti helmikuun laskiaisjuhlista mäki täyttyy lapsiperheistä, onhan kyseessä Helsingin parhaaksi äänestetty pulkkamäki.

Uudempaa asuntorakentamista Tuohiaukiolla. Kuva Simo Karisalo.

Mätäjokifestarit järjestetään alkukesällä. Kuva Simo Karisalo.

PITÄJÄNMÄKI – KYLÄSTÄ KAUPUNGIKSI, PITÄJÄSTÄ PIIMÄEKSI

Leena Lukkarinen

Rautatientori

Pitäjänmäki

8,5 km | 30 min

8,2 km | 13 min

Astu junaan keskustasta ja olet kymmenessä minuutissa Pitäjänmäellä. Useampi bussi vie perille myös Kampista ja Jokerinlinja Itäkeskuksesta Tapiolaan kulkee Pitäjänmäen kautta.

Pitäjänmässä asuttiin jo kivikaudella. Nuolitian leikkipuistosta on kaivettu kampakeramiikkaa ajalta, jolloin läntiset esikaupungit olivat vain saaria laajana lainehtivassa meressä. Rautakaudella ranta- viiva oli nykyisen rautatieaseman rinteessä. Yhteys Turkuun kulki jo 1500-luvulla nykyistä Strömbergintietä pitkin Mätäjoen putouksen yli. Joki ja Strömberginpuisto ovat osa 1600-luvulta peräisin olevan Talin kartanon kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Kartano ja sen pellot muuttuivat 1930-luvulla golfkentiksi, siirtolapuutarhaksi ja Talin liikuntapuistoksi.

Rantaradan rakentaminen 1900-luvun alussa synnytti "taajaväkiä asutusta" Pitäjänmäen aseman ympäristöön, joka silloin vielä kuului Helsingin maalaiskuntaan. Rautatie toi mukanaan myös teollisuuden, mm. Strömbergin tehtaat 1911. Alueen ensimmäinen yksityinen yritys, Kröckelin panimo, toimi Mätäjoen kosken partaalla jo 1800-luvun puolivälissä. Pitäjänmäki 46. kaupunginosana syntyi vuoden 1946 alueliitoksen myötä. Nykyisin "Pitsku" on monipuolinen,

Strömbergin vanha
päärakennus on
nykyisin ABB:n toimitalo
teollisuusalueella. Kuva Pirjo
Ruotsalainen.

Reimarlaa. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Pitäjänmäen kulttuurikirkko, 80-vuotias talo, on ollut kyläkirkko, lastenkoti, sairaala, kiuastehdas, venekorjaamo ja yksityiskoti. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

eri aikoina rakentuneista osa-alueista muodostuva, 10 000 asukkaan ja 22 000 työpaikan elävä esikaupunki, joka voisi mainiosti toimia itsenäisenä kaupunkinakin.

Asumisen painopiste on Länsi- ja Itä-Reimarlassa Konalantien molemmin puolin. Pientalojen joukossa on vielä joitakin rakennuksia vanhasta huvilayhdyskunnasta, vieressään tehokkaita kerrostalokortteleita, jotka rakennettiin 1970-luvulla, kun kaupunkia tiivistettiin. Marttilan pientaloalue, tyypillinen jälleenrakennuskauden asutusalue, on vehreä keidas Kaupintien ja Vihdintien kulmauksessa. Toinen vihreä saareke on Pajamäki, 1960-luvulla rakennettu kerrostaloalue Talin viheralueiden ympäröimänä.

Uutta asutusta on rakennettu 1990-luvun aikana Strömbergin alueelle ja Talinlehtoon. Myös 2000-luvun asuntorakentaminen on noussut teollisuusalueen puolelle; täydennysrakentamisena Kornetinpuistikkoon sekä teollisuustonttien ja teollisuusrakennusten muuttamisena Kutomotien alueella. Muutos on ollut myös yksi keino säilyttää vanhoja teollisuusrakennuksia.

Piiimäkeä. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Piimäki on Suomen suurin IT-alan työpaikkojen moderni keskittymä (Nokia, ABB). Alueella on edelleen myös vanhaa perusteollisuutta (Valio, Halva, Teknos-Winter, Karl Lark Oy, Kalevalakorju) sekä Takkatien alueella monipuolisia pienyrityksiä.

Kaupunginosan historia ja sen monipuolisuus ovat synnyttäneet kiinteän yhteisön. Pitäjänmäelle on leimallista yhdistysten ja seurojen moninaisuus ja niiden aktiivinen toiminta alueen hyväksi. Jokasyksyinen perinne on yhteisvoimin järjestettävä Pitäjänmäkipäivä. Yhtenä osana kirjastossa on, myös perinteeksi muodostunut, "Ajankohtaista asemakaavoituksesta, kuulumisia kaupunkisuunnittelusta" näyttely. Koulu-kirjasto-kirkko ja urheilukenttä ovat eräs asukkaiden nimeämistä Pitäjänmäen monitoimisydämissä.

Strömbergin puisto. Kva Pirjo Ruotsalainen.

Kuva Pirjo Ruotsalainen

Pitäjänmäeltä on vain pieni hyppäys Konalaan.
Pääset keskustasta suoraan myös bussilla.

Oppaamme viimeiseen kaupunginosakohteeseen,
Munkkiniemeen, menee raitiovaunu nro 4. Se viilettää
Mannerheimintietä pitkin, jonka varrelta voit valita melkein
minkä tahansa pysäkin pohjoiseen menevien kiskojen
varrelta.

KOTOISA KONALA – 500 VUOTTA KYLÄSTÄ KAUPUNGIKSI *Leena Lukkarinen*

Kamppi

Konala

10,3 km | 36 min

10,1 km | 31 min

Lehtovuoren asuinalue
2000-luvulta on yhtiömuotoista
pientalorakentamista
parhaimmillaan. Kuva Pirjo
Ruotsalainen.

Ja vähän vanhempaa
pientaloaluetta 1970-luvulta
Riukuharjun alueella. Kuva Pirjo
Ruotsalainen.

Bussi vie kätevästi Kampista Konalaan, Pitäjänmäellä voi vaihtaa junasta tai Jokerilinjalta. Konalan kaupunginosaa ei Vihdintietä ohi ajaen helposti hahmota, nimikin sekoitetaan usein Kontulaan.

Konalassa on asuttu ja viljelty maata jo kauan. Kirjalliset lähteet 1500-luvulta mainitsevat kolme taloa, jotka muodostivat Konalan kylän. Sen kautta vuosisatoja kulkenut yhteys Hämeeseen on näkyvissä nykyisen katuverkon osina ja viljelyhistoria on tallennettuna kadunnimissä. Kerrostalojen keskellä, Tähkätiellä on vielä paikoillaan yksi Konalan kylän vanhoista maatiloista, Lillstu.

Uusi palvelukeskus Ristikko on toteutettu teollisuusrakennuksen alakertaan. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Konalan keskellä kohoaa maamerkinä sininen kuutio. Hartwall Oy:n juomatehdas toimi Konalassa vuosina 1960–2003. Tuotantolaitoksen siirryttyä Lahteen, tehtaalle paikalle nousee uusi 1 200 asukkaan asuntoalue. Viereiseen korkeavarastoon sijoittuu kauppakeskus Ristikko, jossa kauppojen lisäksi on liikunta- ja monitoimitiloja.

Konalan teollisuusalueella on yhteensä yli 4 500 työpaikkaa. Alueelle ovat sijoittuneet logistisesta sijainnista hyötyvät, tilaa ja suuria varastoja tarvitsevat yritykset. Kannattaa tulla Konalaan jos haluaa ostaa auton, tietokoneen, nähdä miten asfalttia ja betonia valmistetaan, rakentaa uutta tai kierrättää pienjäteasemalle vanhaa. Elinkeinojen muutosta on seurannut teollisten toimintojen siirtyminen vähitellen kauemmas pääkaupunkiseudulla. Tyhjiksi jääviin tiloihin sijoittuu mm. paljon tilaa vaativaa kauppaa tai liikuntatiloja, kuten jääharjoituskenttiä

1980-luvun tiivis-matalapientaloalue Hilatiellä. Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Konalassa on kunnan teollisuusalue.
Siellä tehdään mm. asfalttia ja
betonia. Kuva Leena Lukkarinen,
alempi kuva Pirjo Ruotsalainen.

teollisuusrakennukseen Malminkartanonkuja 2:ssa. Ruosilantie 1:ssä kuvataan entisessä tehtaassa "Salatut elämät" tv-sarjaa.

Konalasta löytyvät hyvät peruspalvelut. Alueen erikoisuus on "PIT-KO", Pitäjänmäen-Konalan Ikäihmiset ry:n vapaaehtoisvoimin pyörittämä kortteli-kerho. Se tarjoaa säännöllisesti erilaisia esitelmä- ja tapahtumatilaisuuksia. Tilaisuuksissa on useimmiten enemmän väkeä kuin leikkipuisto Vähäntuvan rakennukseen mahtuu.

MUNKKINIEMI – KAUPUNKIA, MERTA JA RANTAA *Anu Kuutti*

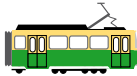
Lasipalatsi

Munkkiniemi

5,1 km | 18 min

4,9 km | 21 min

Munkkiniemi on vaurasta esikaupunkialuetta, jonka voi katsoa lähes kuuluvan kantakaupunkiin. Sinne pääset kätevästi esimerkiksi raitiovaunu numero 4:llä, joka kulkee Katajanokalta saakka keskustan läpi kohti Munkkiniemen rannassa olevaa pääte pysäkkiä.

Munkkiniemessä voit aistia historian havinaa ja parempiosaisten helsinkiläisten elämäntapaa. Munkkiniemi on nähtävyyksien erinomainen sijaintinsa vuoksi. Laajalahden rannalla oleva rinne on lähes ideaalinen asuinpaikka. Munkkiniemen ranta on miellyttävä lämmin puistoranta, jonne merituletkaan eivät Laajalahden sulkevien saarien vuoksi pääse voimalla puhaltamaan. Rannan puolivälin paikkeilla on hiekkainen uimaranta. Rannalla on kesäisin auki olevat pukuhuoneet.

Munkkiniemen kaupalliset palvelut keskittyvät lähinnä Munkkiniemen puistotien varteen. Ravintolapalveluja tarjoavat paremman väen suosiossa oleva Ravintola Kalastajatorppa ja meren äärellä oleva lähellä raitiovaunu numero 4:n pääte pysäkkiä oleva Torpanranta, jonka terassilla voi nauttia ilta-auringosta.

Asuinkortteli Laajalahdentiellä. Kuva Sari Ruotsalainen.

Osa alueen katuverkosta, kuten yllä mainittu Munkkiniemen puistotie, on merkittävän suomalaisen arkkitehdin Eliel Saarisen 1900-luvun

Munkkiniemen rantaa Kalastajatorpan edustalla. Kuva Sari Ruotsalainen.

alussa tekemän Munkkiniemi-Haaga suunnitelman mukainen. Alueella on myös Saarisen suunnittelemia kohteita kuten ns. Kadettikoulu ja Hollantilaisen tien varrella olevat Suomen ensimmäiset rivitalot.

Myös toinen ehkä vielä merkittävämpi suomalainen arkkitehti on jättänyt kädenjälkensä Munkkiniemeen. Riihitie 20:ssä on Alvar Aallon kodikseen ja toimistokseen suunnittelema vuonna 1936 valmistunut talo. Talossa on piirteitä Aallon romanttisesta funktionalismista, joka myöhemmin täydentyi yhdessä Aallon päätöistä Villa Maireassa.

Eliel Saarisen suunnittelema town-house-alue Hollantilaisentiellä on kulttuurihistoriallisesti merkittävä.
Kuva Sari Ruotsalainen.

Vuonna 1955 Aalto suunnitteli kasvaneen toimiston tarpeisiin erillisen toimistotalon kävelymatkan päähän kodistaan. Aallon Ateljee Tiilimäki 20:ssä kuuluu arkkitehdin 1950-luvun parhaimmiston. Aalto piti talossa toimistoaan kuolemaansa vuoteen 1976 saakka sen jälkeen toimistoa jatkoi hänen toinen vaimonsa Elissa Aalto vuoteen 1994 saakka. Molempiin rakennuksiin on myös sisäänpääsy ja niihin järjestetään opastuksia.

Yksi Munkkiniemen erikoisuuksista on Helsingin kapein katu, Tiilimäen ja Rantapolun yhdistävä Tiilirinne.

Laajalahdenrantaa seuraten pääset kävellen Tarvon saaren läpi aina Espoon puolella olevaan Akseli Gallen-Kallela museoon Tarvaspähän ja siitä edelleen Espoon luontokeskukseen Villa Elfviin.

← Alvar
Aallon toimisto
Tiilimäellä.
Kuva Sari
Ruotsalainen.

Lehmuskujaa
Tammitiellä.
Kuva Sari
Ruotsalainen.

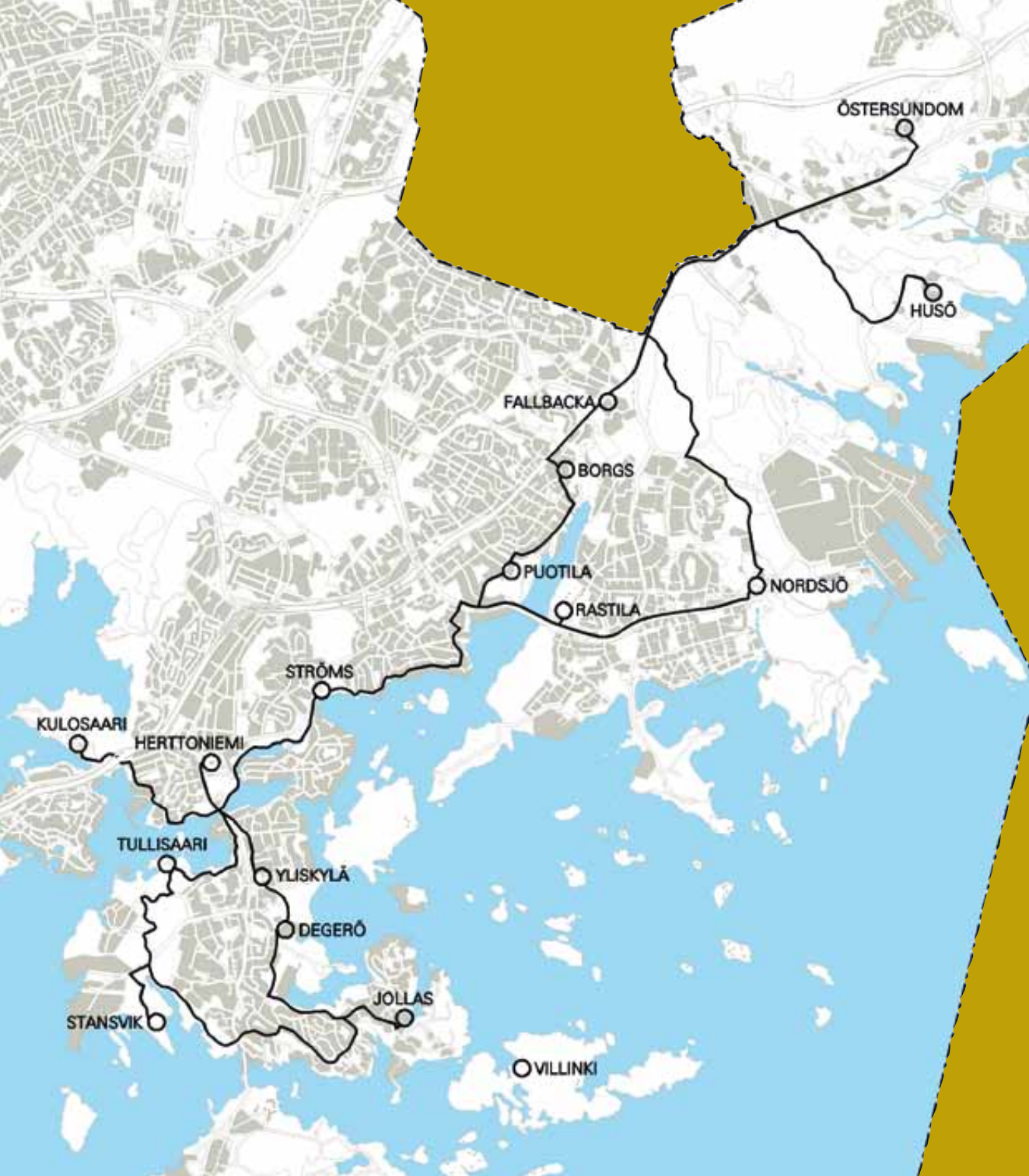
HELSINGIN ITÄISET KARTANOPUISTOT -RETKI

Lähde: Helsingin kaupungin rakennusviraston internet-sivut; Östersundom ja Husö: Tuulia Puustinen: Liitosalueen rakennettu kulttuuriympäristö, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2008. Reititys: Kari Piimies

Helsingissä on kartanoita tai historiallisia tilakeskuksia kaksikymmentäviisi – hiukan määritelmästä riippuen. Ne ovat nyt päärakennuksia, kartanopuistoja, sivurakennuksia, joskus melkein vain nimiä.

Mutta lähdetään tutustumaan niihin. Tässä esitellään itäisimmät kartanot, ne joista parastaikaa laaditaan Itä-Helsingin kulttuuripuiston suunnitelmaa. Lähdemme itäpäästä – voimme tehdä retken yhtä hyvin lännestä, kun vain muistamme kääntyä risteyksissä sitten päinvastaiseen suuntaan.

Voit aloittaa myös metroasemilta, useimmat kartanot ovat kivenheiton päässä metrolta. Jos sinulla on uimapuku mukana, huomaat, että useimmilla kartanoista on uimaranta naapurinaan.

ÖSTERSUNDOM

HUSO

FALLBACKA

BORGS

PUOTILA

RASTILA

NORDSJÖ

STRÖMS

KULOSAARI

HERTTONIEMI

TULLISAARI

YLISKYLÄ

DEGERÖ

JOLLAS

STANSVIK

VILLINKI

ÖSTERSUNDOM

Östersundomin kulttuurimaisema levittäytyy Uuden Porvoontien molemmiin puolin. Kulttuurimaisemaan kuuluvat Östersundomin kartanon lisäksi vuoteen 1873 mennessä raivattu peltoaukea, kappelikirkko hautausmaineen sekä merenrannassa sijaitseva Sakari Topeliuksen vanhuudenkoti Villa Björkudden, on rakennettu 1859 (suunnittelijana Wilhelm Linsén). Östersundomin puinen kappeli on rakennettu 1754. Muodoltaan se on päistään viistetty pitkäkirkko, johon liittyy koillisessa sakaristo ja länsipäädyssä torniin päättyvä eteishuone.

Kartanon uusrenessanssipiirteisen, Suomen oloissa harvinaisen pystyhirsirakenteisen päärakennuksen suunnitteli arkkitehti Theodor Decker ja se valmistui vuonna 1878. Maisemallisesti hallitsevalla paikalla olevaa, hyvin säilynyttä päärakennusta ympäröi kookkaiden kuusien ja aidan rajaama vanha puutarha. Kartanolle johtaa puukujanne. Kartanon pihapiirissä on säilynyt useita 1800-luvun talousrakennuksia. Mansardikattoinen kivinavetta on vanhimmilta osin vuodelta 1785. Kartano on ollut edelläkävijä useiden lajikkeiden viljelyksessä Suomessa ja sillä on ollut puutarha 1700-luvulta lähtien. 1700-luvulla kartanolla oli myös vesimyllyjä ja kaksi tiiliruukkia. Kartanon ympärillä on useita pienempiä tiloja, kuten entinen kantatila Lass-Bengts, joka liitettiin kartanoon vuonna 1888.

**Palaa takaisin Uutta Porvoontietä ja käänny kohta vasemmalle.
Taloaarentietä on Husöön ehkä kilometrin verran.**

Östersundom.
Kuva Simo Karisalo.

HUSÖ

Husön kartanon päärakennus pihapiireineen, peltoaukea, hevosaitaukset ja Husön lahti muodostavat kulttuurisesti ehjän kokonaisuuden. Kartanomaisema koostuu suurista peltoalueista, maisemaa jäsentävistä metsäisistä saarekkeista sekä laidunalueista. Nykyisin mantereeseen kiinnikasvaneessa Talosaressa sijaitseva kartano sai

tieyhteyden vasta 1860-luvulla. Ennen tieyhteyttä kartanoon kuljettiin lautalla. Husön kartano oli vielä 1600-luvulla tavanomainen perintötila. Kaarle-herttua muutti sen lahjoitustilaksi. Tila on vaihtanut omistajaa usein 1800-luvulta lähtien. Nykyinen omistaja, Helsingin kaupunki, vuokraa sitä ratsastustallin ja -koulun käyttöön.

Husön kartanon päärakennuksen vanhimmat osat ovat 1800-luvun puolivälistä. Yksikerroksista, melko korkealla kaksipuolisella ristipäädellä varustettua taloa korotettiin vuonna 1911. Päärakennuksesta tehtiin kauttaaltaan kaksikerroksinen, ja sen kummallekin pitkälle sivulle jätettiin matala frontoni. Korjaus tehtiin arkkitehti Waldo Aspelinin piirustusten mukaan. Talouspihaa rajoittaa entinen tilanhoitajan asuintalo, nykyinen ratsastustupa 1800-luvun lopulta, pesutupa eli sauna, ristipäätäinen kärryliiteri, hirsinen talli 1800-luvulta sekä 1900-luvun alussa rakennettu tiilinavetta, joka on nykyisin tallirakennuksena.

Käydään uimassa lahden suulla pohjoisella niemikkeellä. Sitten palataan jälleen Uudelle Porvoontielle. Kun Kehä III:n risteyksen jälkeen nousemme loivasti Mustavuoren kylkeen, näemme tien pohjoispuolella Vantaan alueella Westerkullan kartanon. Poikkeamme siellä.

Kun palaamme Westerkullasta, olemme valinnan edessä. Vasemmalle Pohjois-Vuosaaren rinteelle, kalkkikaivoksen ja Vuosaaren huipun – mitkä näkymät – suuntaan ja edelleen Vuosaaren kartanolle tai sitten Itäväylää Fallbackan ohi Vartioharjulle Linnavuoren maisemiin ja Borgsiin ja Puotilaan.

Husö.

Kuva Kaisa Yli-Jama.

Fallbacka. Kuva Marja Piimies.

FALLBACKA

Fallbackan tilan rakennusryhmä on syntynyt 1700–1800-lukujen vaihteessa viljelysten ympäröimälle mäelle. 1700-luvun rakennuksia ovat kaksi aittaa ja asunnoiksi muutettu talousrakennus. Päärakennus, talli ja entinen työväenasunto ovat 1800-luvulta. Kulttuurihistorialliseen aluekokonaisuuteen kuuluu myös Fallbackan pohjoispuolella sijaitseva rakennus aittoineen ja pihapiireineen.

Päärakennus ympäristöineen on yksityisessä omistuksessa ja asutokäytössä, ja alueen rakennukset ympäristöineen on suojeltu asemakaavalla.

BORGSIN TILAKESKUS

Borgsin tila on ollut merkittävä maataloustila keskiajalla. Tilakeskus sijoittui vanhan kuninkaankartan mukaisen Malmilta Vartiokylänlahdelle johtavan tien varrelle. Borgs oli alkujaan oma kylänsä ja myöhemmin lähes puolet Mellunkylän maista olivat Borgsin tilan omistuksessa. 1600-luvulla tila oli Mellunkylän suurin ratsutila.

Vuonna 1860 Carl Richard Borgström rakennutti nykyisen päärakennuksen. Rakennuksen ympärille suunniteltiin laaja puutarha. Tilakeskukseen liittyy luhtiaitta, piharakennus ja asuinpihan ulkopuolella olevat työväen asuinrakennukset. Myös Itävälän varren kiviavetta on kuulunut Borgsin tilalle.

Borgsin tilakeskus rajautuu itäisiltä osiltaan entiseen viljelyaukeaan, nykyiseen Linnavuorenpuistoon, muodostaen kulttuurihistoriallisesti merkittävän maisemallisen reunavyöhykkeen puistokokonaisuudelle. Kartano ympäristöineen on suojeltu asemakaavalla. Se on yksityisessä omistuksessa ja asutokäytössä.

Borgs Ja sivurakennus. Kuva Marja Piimies.

Nyt voi valita: Suoraan rantaan tai pikkukatuja pitkin tai takaisin Itäväylän varteen.

PUOTILA

Puotilan kartano sijoittuu maisemallisesti hienolle paikalle Vartiokylänlahden länsirannalla. Kartanolle johtaa pitkä lehmuskujanne, Ranta-kartanontie, joka on kauneimpia esikaupunkibulevardeja. Kartanon historia ulottuu 1500-luvulle. Nykyinen päärakennus ja asuinpihaa reunustava siipirakennus rakennettiin 1800-luvun alussa.

Asuinpihan toinen siipirakennus ja pihaa koristanut nurmiympyrä ovat hävinneet. Pihan lounaispuolella, Puotilantien varrella, on kappeliksi muutettu luonnonkivinen viljamakasiini.

Juorumäellä on 1800-luvun puolivälissä perustettu kuusivaltainen maisemapuisto, jonka laella on hautamuistomerkki. Kartanon rannan puoleisessa rinteessä on Juorumäen palstaviljelyalue ja sen alapuolella on uimaranta.

**Kaupungin omistama. Ravintola, kappeli, palstaviljely, uimaranta.
Osoite Puotilantie 5.**

Ehkä valitsimme Mustavuoren jälkeen kuitenkin itäisemmän reitin ja seuraavaksi kohteeksi niin ollen Vuosaaren kartanon.

Puotila.

Kuva Simo Karisalo.

Vuosaari.
Kuva Marja Piimies.

Rastila.
Kuva Marja Piimies.

VUOSAARI

Nordsjön kartanon historia ulottuu 1600-luvulle. Nykyinen päärakennus ja puisto rakennettiin 1800-luvun loppupuolella.

Kartanon rakennukset sijaitsivat kahdella mäellä, joista toisella on päärakennus ja puisto ja toisella entiset työväenasunnot sekä pehtorin rakennus. Pehtorin rakennus oli alun perin yhdistetty kartanon talousrakennuksiin muurilla, jossa oli holviportti.

Päärakennusta ympäröivässä puistossa kasvaa vanhoja tammia, lehtikuusia, vaahteroita ja tuijia. Puistoa reunustaa kiviaita. Alueella on lisäksi kartanon viljamakasiini ja navetta.

Kaupungin omistama. Osa rakennuksista yksityisiä. Monikulttuurinen päiväkotij ja perhekeskus. Osoite Uutelantie.

[Jatkamme matkaa länteen Vuosaaren keskuksen halki.](#)

RASTILA

Rastilan kartano sijaitsee Vartiokylänlahden itärannalla Rastilanmäen juurella. Rastilan ratsutilan historia ulottuu 1600-luvulle. Nykyinen päärakennus ja aitta rakennettiin 1800-luvulla. Kartanon puistossa kasvaa vanhoja sembramäntyjä ja jalopuita, mm. tammia ja lehmuk-

sia. Puiston länsireunalla on uimaranta ja pohjoispuolella ulkoilupuis-
to. Kartanon itäpuolella on leirintäalue.

**Kaupungin omistama. Leirintäalue, uimaranta, ravintola. Karavaani-
katu 4.**

**Puutilan ja Vuosaaren reitit yhtyvät Vuosaaren sillan länsipäässä.
Jatketaan etelään Puutilanrannan ja Niittyranan tai Meripellon-
tien-Kunnallisneuvoksentien kautta. Marjalahdentietä, Strömsinlah-
denpuiston poikki ja olet perillä.**

STRÖMS

Strömsin kartano sijaitsee Roihuvuoressa Strömsinlahden pohjoisran-
nalla. Kartanon historia ulottuu 1700-luvun lopulle. Nykyinen pää-
rakennus ja puutarha rakennettiin 1900-luvun alussa.

Päärakennuksen edessä on nurmiympyrä, jota koristivat istu-
tukset ja pylväkset. Puutarhan keskikäytävä jatkuu laiturille, jon-
ka päässä sijaitsi uimahuone. Rannassa on tervaleppien reu-
nustama ulkoilutie. Päärakennuksen pohjoispuolella sijaitse-
vassa puistossa kasvaa saarnia, lehmuksia ja vaahteroita.
Kartanon entisten talousrakennusten paikalla on nykyään musiikki-
opisto.

Yksi Helsingin merkittävistä puroista, Mustapuro, laskee Strömsinlahteen heti kartanon itäpuolella. Jonkin matkaa tästä on suosittu Marjaniemen uimaranta.

Kaupungin omistama. Helsingin kuvataidekoulu, Itä-Helsingin musiikkiopisto. Osoite Untuvaistentie 10.

Sitten kohti Herttoniemeä, läpi Strömsin venesataman, pitkin Porolahden ja Tiiliruukinlahden rantaraittia ja viimeistään Laajasalon ruotsinkielisen ala-asteen nurkalta kartanopuistoon.

Ströms.

Kuva Pirjo Ruotsalainen.

HERTTONIEMI

Herttoniemen kartanon historia ulottuu 1500-luvulle. Kartano sai nykyisen hahmonsaa 1800-luvun alussa amiraali Carl Olof Cronstedtin aikana, jolloin kartano siirrettiin meren ääreltä vanhan posliinitehtaan paikalle ja uuden päärakennuksen ympäristöön perustettiin muotopuutarha ja maisemapuisto. Herttoniemen puutarha ja puisto muodostavat puutarhataiteellisesti ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Puisto ja puutarha on kunnostettu vuosina 1995–1999. Barokkihenkiseen muotopuutarhaan kuuluvat pitkät puukujat, nurmiparterrit ja koristeistutukset. Puutarhaan alun perin istutetut marjapensaat ja hedelmäpuut ovat hävinneet vanhaa päärynäpuuta lukuun ottamatta. Kartanon maisemapuistossa on useita lampia ja kaksi arkkitehti Carl Ludvig Engelin suunnittelemaa huvimajaa. Kartanon pohjoisosassa on Sipoosta tuotu Knusbackan tilarakennus, joka toimii ulkomuseona.

Omistaja Svenska Odlingens Vänner i Helsinge -yhdistys. Kartano- ja ulkomuseo, ravintola, kahvila. Osoite Linnanrakentajantie 12.

Jos ja kun Herttoniemen kartanolta jatketaan Helsingin suurimpaan saareen Laajasaloon, Laajasalontieltä erkaannutaan Kuvernöörintielle ja sitten Muurahaisenpolulle ja sitten

Herttoniemi,
Kuva Simo Karisalo.

Yliskylä. Kuva Marja Piimies.

YLISKYLÄ, UPPBY

Yliskylän tila sijaitsee Laajasalon ostoskeskuksen vieressä. Tilan historia ulottuu 1600-luvulle, jolloin tilalla asui kruunun luotsi.

Tilan rakennuskannasta on säilynyt ainoastaan 1800-luvun alussa rakennettu entinen asunpiha, nykyinen Ylistalo. Rakennusta ympäröivä pieni pihapiiri kunnostettiin vuonna 2003.

Kaupungin omistama. Laajasalo-Degerö-Seuran kotiseututalo, Itä-Helsingin musiikkiopisto. Ylistalo on vuokrattavissa kokous-, juhla- ja vastaavaan käyttöön Laajasalo-Degerö-Seuran kautta. Osoite Muurahaisenpolku 4.

Ohitetaan komea uusi kirkko, käännytään vasemmalle terveysaseman ja ala-asteen välistä, poiketaan Reposalmentieltä etelään Holmanmoisionpolun puukujalle, joka johtaa

DEGERÖ

Degerön kartano sijaitsee Pikku-Sarvaston lahden pohjukassa Laajasalon itärannalla. Kartanon historia ulottuu 1600-luvulle. Nykyinen päärakennus ja maisemapuisto perustettiin 1800-luvulla. Alueella on lisäksi useita talous- ja asuinrakennuksia. Maisemapuistossa on uusgoottilainen kaivonkatos ja huussi.

Degerö, vsemmallä piharakennus/
navetta.

Kuva Marja Piimies.

1800-luvulla merenlahti ulottui kartanon pihapiiriin asti. Nykyisin päärakennukselta ei ole enää merinäköalaa. Päärakennukselle johtaa pitkä kaareva puukuja, jossa kasvaa hopeapoppeleita, lehmuksia, koivuja ja vaahteroita. Puukujanne on aikoinaan ollut hallitseva kartano-alueita rajaavassa avoimessa viljelymaisemassa. Kartanon vieressä on Laajasalon urheilupuisto ja Alustalaimäen pohjoispuolella Reposalmen uimaranta.

Yksityisessä omistuksessa, asuntona. Osoite Holmanmoisionpolku 6.

Degerön kartanolta matka Jollakseen käy Sarvastonkaarta tai venesataman taitse Jollaksentielle ja sitä pitkin pitkän pätkän, kunnes kartano ja Saunalahti näkyvät vasemmalla.

JOLLAS

Jollaksen kartano sijaitsee Saunalahden pohjukassa Laajasalon itärannalla. Se perustettiin 1700-luvun lopulla Degerön kartanon entisten torppien paikalle. Nykyinen päärakennus ja puisto rakennettiin 1900-luvun alkupuolella

Kartano sijoittuu maisemallisesti hienolle paikalle. Kartanon päärakennukselle johtaa lehmuskuja. Päärakennusta on ympäröinyt puutarha-arkkitehti Paul Olssonin 1920-luvulla suunnittelema muotopuutarhasommitelma, joka on pääosin hävinnyt. Päärakennuksen meren puoleisella sivulla on terassi. Kartanoa ympäröivässä puistossa

kasvaa vanhoja saarnia, vaahteroita ja lehtikuusia. Rantaan viettävässä rinteessä on kartanon omenatarha. Puistoa reunustaa kiviaita.

Kaupungin omistama. Henkilöstöjärjestöjen Super Helsingin kaupungin paikallisjärjestö ry ja Tehyn Helsingin kaupungin paikallisosasto ry käytössä. Osoite Jollaksentie 54.

Jollas. Kuva Marja Piimies.

Jos jatkaa Jollaksentietä melkein loppuun ja kääntyy etelään Villingsalmentietä rantaan, tulee villinkilaisten vuoroveneen laituri-
le. Jätämme fillarin odottamaan. Käymme yhdellä kaupunkimme
isoista huvilasaarista.

VILLINKI

Villingin kartano sijaitsee luonnonkauniin Villingin saaren pohjois-
osassa Kylänlahden pohjukassa. Kartano erotettiin Degerön kartanon
maista vuonna 1798. Nykyinen päärakennus ja sitä ympäröivä puu-
tarha rakennettiin 1800-luvulla.

Puutarha sijaitsee kapeassa rantalaaksossa kallion kupeessa. Puutar-
hassa kasvaa vanhoja tammia ja vaahteroita. Entisestä hedelmätar-
hasta on jäljellä kriikunapuu. Puutarhan reunalla on syreeni-istutusten
ympäröimä huvimaja.

Varsinaisen tontin ulkopuolella on kartanolle kuulunut rantavaja ja
kartanon vanha päärakennus, nk. punainen huvila.

Yksityisessä omistuksessa. Vuokrataan juhlatilaksi. Osoite Villinki.

Yksinkertaisin tapa liikkua Stansvikin suuntaan on reitti Jollaksentie-
Reiherintie-Koirasaarentie-Stansvikintie. Valita voi myös metsäteitä
ja pikkukatuja lähempänä saaren etelärantaa. Vuorilahdentietä
Tahvonlahden vastarannalle ohi Vuorilahden uimarannan ja presi-
denti Relanderin huvilan.

STANSVIK

Stansvikin kesäkartano sijaitsee Laajasalon eteläosassa Tahvonlahden rannalla. Kartano perustettiin vuonna 1798 Degerön räälssisäteriin kuuluneen torpan paikalle.

Nykyinen päärakennus, siipirakennus ja uusklassinen venevaja rakennettiin 1800-luvun alkupuolella.

Päärakennuksen edustalla on symmetrinen istutussommitelma. Päärakennuksen takana on hyötypuutarha, jossa viljeltiin hedelmäpuita ja marjapensaita. Rakennusten ympärillä on laaja maisemapuisto, joka

Villinki. Kuva Anu Mansikka.

Stansvik. Kuva Marja Piimies.

ulottuu luonnonkauniille Stansvikinniemielle (Talludden) ja viereiselle saarelle.

Saari on sittemmin kasvanut kiinni mantereeseen. Saarella on Onnentempeliksi kutsuttu huvimaja. Kartanolle johtaa tammikuja, joka on istutettu tarinan mukaan Fontainebleaun metsästä Ranskasta tuoduista tammenterhoista. 1700-luvun lopulla kartanon mailla oli rauta- ja hopeakaivoksia. Kaivostoiminnasta muistuttavat alueella sijaitsevat kaivosaukot ja nk. kaivoshuvila.

Kaupungin omistama. Henkilöstöjärjestö Jyty ry:n kesäkoti. Kesäravintola. Osoite Stansvikintie 6

Tullisaaren onkin sitten lyhyempi matka. Selkä tulevaa Kruunuvuorenrannan asuntoaluetta päin, ohi kaivosalueen ja metsän poikki.

TULLISAARI

Tullisaari sijaitsee Laajasalon pohjoisosassa Tullisaarenselän kallioisella rannalla. Tilan historia ulottuu 1500-luvulle. Tilan 1700-luvulla rakennettu päärakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1958.. 1800-luvun lopulla rakennetuista huviloista ovat jäljellä Aino Acktén huvila ja yksityisomistuksessa oleva Deckerin huvila.

Tullisaari on rakentunut nauhamaisesti rantaa pitkin kahdelle niemelle. Itäinen niemi oli 1880-luvulla merkittävä puistomainen maisema-

Aino Ackten huvila Tullisaarella.
Kuva Kaisa Yli-Jama.

puiston osa kun taas läntinen niemi oli luonnonmukaista metsäistä aluetta. Läntinen niemi oli joitakin vuosia 1900-luvun alussa kansanpuistona. Maisemapuistossa on runsaasti arvokkaita puita, mm. hienoja tammia, paksukaarnakoivuja, Suomen paksuimmaksi mitatut tervaleppä, metsälehmus ja puistolehmus.

Rantaa pitkin kulkee kävelyreitti, jonka varrella on näköalapaikkoja. Rantatien varrella sijainneet huvimajat ovat hävinneet. Maisemapuiston lisäksi Tullisaaren itäisellä niemellä oli laaja hyötypuutarha, josta on säilynyt hernepensas ja syreenimaja sekä marjapensaita. Puistoa ollaan parhailaan restauroimassa 1880-luvun alun asuun.

Aino Acktén huvilassa järjestetään kesäiltaisina pienimuotoisia konsertteja. Puistossa on uimapaikka.

Pääosin kaupungin omistama, Deckerin huvila ja osa muista rakennuksista yksityisiä. Aino Acktén huvila on kulttuuriasiainkeskuksen käytössä. Avoimet ovet yleisölle touko-lokakuussa keskiviikkoisin klo 17–19. Palmian kokous- ja juhlapalvelu vuokraa huvilan tiloja. Osoite Henrik Borgströmin tie 11.

Viiletetään rantapuistoa koilliseen Laajasalontielle, sillan jälkeen käännytään Herttoniemenrantaan ohi uimarannan ja venesataman. Alitetaan Itäväylä ja tullaan Kivinokkaan.

KULOSAARI

Kulosaaren kartano sijaitsee Naurissalmen rannalla vastapäätä nykyistä Kulosaarta. Kartanon historia ulottuu 1500-luvun puoliväliin. Nykyinen päärakennus rakennettiin 1800-luvun alussa.

Päärakennuksen edessä on nurmikenttä, jota reunustaa vanha lehmusrivi. Päärakennuksen lisäksi alueella on pehtorin asuinrakennus, muutamia talousrakennuksia ja uimahuone, jonka vieressä on kartanon kivilaituri. Kartanon pohjoispuolella on Kivinokan kesämaja-alue ja itäpuolella Herttoniemen siirtolapuutarha.

Kulosaari Kuva Pirjo Ruotsalainen.

Kaupungin omistama. Julkisten ja hyvinvointialojen ammattiliiton (JHL) paikallisjärjestön juhlatila, pienvenesatama ja viljelypalstoja. Osoite Kipparlahden silmukka 5.

Pitkä reissu on päättynyt. Lähde toistekin. Kulosaaren sillalta näet (tai melkein näet) Kumpulan kartanon, Kuninkaankartanon saaren, Latokartanon. Vantaan laaksoa ylävirtaan: Pukinmäen ja Tuomarin-
kylän kartanot ja Haltialan ja Niskalan tilat. Ja lopulta kaupungin länsireunaa lähes ulkomeren rantaan: Malminkartano, Tali, Munkkiniemi, Meilahti ja Lauttasaari. Uusi retki, uudet kujeet.

PIHLAJAMÄEN ARKKITEHTUURIPOLKU

Toisaalla tässä oppaassa kerrotaan Pihlajamäestä kaupunginosana, mutta erityisesti voit kulkea siellä opastetun arkkitehtuuripolun, joka avattiin 2008.

Maastossa on viisi opastaulua, jotka esittelevät Pihlajamäen syntyhistoriaa, kunkin kohteen arkkitehtuurin erityispiirteitä ja suunnittelun taustoja. Oheinen kartta johdattaa polulla eteenpäin. Arkkitehtuuripolusta saat lisätietoa myös internetissä: http://www.hel2.fi/lahio-projekti/pihlajamaki_arkkitehtuuripolku/

Pihlajamäen DoCoMoMo-alue on kansainvälisesti tunnustettu 1960-luvun asuntoarkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun kohde.

KOULUT JA RAUKKIVEN
KUJAN ALUE

HIRVAN ALUE

KESKIALUE

SÄSTÖKIVUO

SÄRTÖN ALUE

LÄHTEITÄ

Helsinki alueittain 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus 2008.
Kontula aluerakentamisen mallikohteena. Selvitys Kontulan rakennetusta ympäristöstä. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 1995:12.

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston Internet-sivut
Länsi-Herttoniemen lähiympäristön suunnitteluohje, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja (1994)

Korsutieltä Näätäkujalle, Helsingin jälleenrakennuskauden pientaloalueet, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja (2003)

Kulosaaren huvila-alue Lähtötiedot ja yleiskaavojen aluekohtaiset ohjeet ja suositukset Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja (1981)

Wikipedia

Oulunkylä-seuran internet-sivut

Suomen rakennustaiteen museon internet-sivut

Tuulia Puustinen: Liitosalueen rakennettu kulttuuriympäristö, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2008.

Helsingin kaupungin rakennusviraston internet-sivut

Kirja on valmistunut vuonna 2009 kaupunkisuunnitteluviraston näyttelytila Laiturin esikaupunkeja koskevaa laajaa näyttelyä varten. Samalla se on itsenäinen julkaisu, joka toimii oppaana retkellä kaupungissa.

Monet ovat jo tutustuneet kaupunkikeskustan nähtävyyksiin. Tämä on kirja niille, jotka haluavat tutustua Helsinkiin laajemmin. Kantakaupungin ulkopuolella on viihtyisiä ja monipuolisia kaupunginosia, joissa on vireä elinkeinoelämä, laadukasta asumista, hyvät palvelut ja upeita luontokohteita.

Tämän oppaan tarkoitus ei ole esitellä kaikkia esikaupunkeja. Ulkopuolelle jää vielä runsaasti omaleimaisia kaupunginosia, joissa on paljon löydettävää ja koettavaa – jotainhan pitää jäädä seuraavaankin oppaaseen.

Kirjan matka alkaa, kun astutaan itään menevään metroon ja valitaan pääteasemaksi Vuosaari.

Helsingin kaupunki
Kaupunkisuunnitteluvirasto

